

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра обліку і оподаткування

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти Магістр
на тему: «Методика складання «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» та аналіз
майнового стану підприємства»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Облік і оподаткування
спеціальності 071 Облік і оподаткування
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Верезга Н. О.
Керівник: Ліпський Р. В.
Рецензент: Карпенко Н. Г.

Полтава - 2022 року

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ «БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)».....	9
1.1. «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»: будова, зміст, призначення.....	9
1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення..	19
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ «БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)» ПІДПРИЄМСТВ	25
2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства	25
2.2. Підготовка облікових даних для складання «Балансу (Звіту про фінансовий стан)».....	31
2.3. Порядок складання активу та пасиву «Балансу (Звіту про фінансовий стан)».....	35
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	48
3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання	48
3.2. Аналіз структури та динаміки майна і джерел формування капіталу	56
3.3. Оцінювання оборотності та ефективності використання активів і пасивів.....	63
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	85

ВСТУП

Актуальність теми. Для забезпечення оперативного управління суб'єктами господарювання першочергове значення має достовірність і точність інформації про стан, наявність, склад і розміщення господарських засобів та джерел їх формування. Узагальнена і згрупована інформація трансформується в бухгалтерський баланс. Баланс - це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Інформація з Балансу (Звіту про фінансовий стан) є джерелом оцінки складу та структури майна підприємства, ліквідності та оборотності оборотних засобів, наявності власного і запозиченого капіталу, динаміки та змін дебіторської та кредиторської заборгованості тощо. Результатом аналізу Балансу (Звіту про фінансовий стан) є підставою для прийняття управлінських рішень, а також для оцінки ефективності майбутніх вкладень капіталу.

Аналіз інформації про ресурсний потенціал підприємств, який ними контролюються, є надзвичайно корисним, адже висновки проведеного аналізу характеризують можливості створення грошових потоків у перспективі. Інформація про власний капітал необхідна для визначення потреб у фінансових ресурсах в майбутньому, прогнозування прибутку та його розподілу, оцінки фінансової стійкості. Дані про суми довгострокових та поточних зобов'язань підприємства інформаційно допомагає користувачам оцінити здатність його щодо виконання своїх обов'язків перед кредиторами та зробити висновки про ліквідність, плато- і кредитоспроможність тощо. Отже, баланс є головним джерелом інформації для оцінки фінансового стану підприємства.

Суттєвий вклад у розвиток теоретичних питань балансу внесли вітчизняні науковці, зокрема Ф. Бутинець, Й. Даньків, О. Дубінін, М. Кужельний, Ю. Кузьмінський, М. Остап'юк, В. Сопко, В. Солдатов, Л. Чижевська, а також російські вчені: Н. Бреславцева, В. Ткач, В. Кузьменко, Я. Соколов, Н. Сергеева й інші. Історичні аспекти бухгалтерського балансу узагальнювалися вченими в

розрізі численних наукових шкіл, течій, напрямів, періодів, але жоден із них не намагався систематизувати історичні аспекти розвитку балансу за його будовою. Крім того, більшість вчених дотримуються думки про необхідність вдосконалення фінансової звітності відповідно до вимог національних та міжнародних стандартів. Враховуючи міжнародний досвід, систематично вдосконалюється і нормативна база, яка регламентує питання складання фінансової звітності, що викликає певні труднощі у фахівців-практиків.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження наукове обґрунтування теоретичних та організаційно-методичних положень складання «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» підприємств і розробка на цій основі практичних рекомендацій з удосконалення засад його складання.

Для досягнення мети в роботі поставлено такі завдання:

- уточнити зміст та місце фінансової звітності в сучасній системі інформаційного забезпечення прийняття рішень, обґрунтувати напрями її подальшого розвитку;
- проаналізувати існуючі підходи до визначення теоретичних та організаційних складових процесу складання «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» згідно Національних та міжнародних нормативних документів;
- ознайомитися із порядком складання «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» досліджуваного підприємства;
- здійснити фінансовий аналіз діяльності підприємства;
- вивчити порядок використання звітної інформації для аналізу майнового стану;
- здійснити аналіз майнового стану досліджуваного підприємства.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження процес складання Балансу (Звіту про фінансовий стан) сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Вхххххххххх» та аналіз майнового стану. Предметом дослідження комплекс теоретичних, організаційно-методичних положень і практика складання Балансу (Звіту про фінансовий стан) та використання його даних для аналізу майнового стану.

Методи дослідження. На етапі спостереження за процесом узагальнення та використання інформації щодо складання та подання балансу зовнішнім та внутрішнім користувачам у ході дослідження було використано індуктивний метод, а у процесі теоретичного осмислення проблеми дедуктивний.

При дослідженні фінансового стану досліджуваного суб'єкта, а також стану формування даних фінансової звітності, застосовувались методи: статистичного спостереження та фінансово-економічного аналізу; аналогії та експерименту; поточного групування та узагальнення інформації; графічний і табличний. При розробці пропозицій щодо удосконалення складання та перевірки фінансової звітності використовувався метод причинно-наслідкового зв'язку та абстрагування.

Наукова новизна одержаних результатів.

1) узагальнено основні етапи аналізу майнового стану: активів, основних засобів, дебіторської заборгованості, власного капіталу тощо. Узагальнено можливості використання даних «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» для проведення аналізу фінансового стану підприємства. Отримані результати аналізу даних «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» дозволяють оцінити результативність роботи підприємства. Зроблені висновки дозволить розробити певний перелік заходів для покращання фінансового стану підприємства;

2) Здійснено ретроспективний аналіз становлення Балансу, як форми звітності. Встановлено ряд етапів, на які плинули поширення подвійного запису в обліковій практиці, поява нових форм обліку та бухгалтерських шкіл, зміни в законодавчо-нормативній базі регулювання обліку. Зважаючи на перелік головних змін, що плинули на складання бухгалтерського балансу, можна сказати, що зміни, які відбуваються на сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку України, обумовлюються вимогами до інформації, яку генерує дана система;

3) розроблено алгоритм реєстрації інформації про грошові кошти та розрахунки з бюджетом у бухгалтерському обліку від первинної документації до складання податкової звітності. Дотримання запропонованої моделі

забезпечить отримання достовірної та правдивої інформації, що дозволить мінімізувати штрафи та санкції;

4) деталізовано порядок формування інформації про податкові розрахунки у обліковій політиці підприємств. Запропоновано основні елементи облікової політики в частині розрахунків з бюджетом відображати в розрізі складових: 1. Нормативна база. 2. Загальна інформація. 3. Облік податку на додану вартість. 4. Облік податку на прибуток. 5. Облік акцизного податку. 6. Облік податку на доходи фізичних осіб. 7. Облік інших податків та зборів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та наданні рекомендацій щодо удосконалення організації складання Балансу (Звіту про фінансовий стан)» підприємств та аналізу майнового стану підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження, що ілюструють його новизну, доповідалися й одержали позитивну оцінку на науково-практичній конференції студентів за результатами проходження виробничих та технологічних практик, IV Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти» (Львів: ЛНУП, 22-23 березня 2022 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» (Полтава: ПДАУ, 27 жовтня 2022 р.)

Публікації. За результатами дослідження опубліковано наукові праці: 1 тези за результатами міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 2 тез - Всеукраїнської науково-практичної конференції, 2 тез - науково-практичних конференцій за результатами проходження виробничих та технологічних практик.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ «БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)»

1.1. «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»: будова, зміст, призначення

Згідно із законодавством, Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансові звітність в Україні» [54], усі підприємства та організації повинні на основі даних бухгалтерського обліку складати і подавати фінансову звітність. Ця необхідність зумовлена тим, що користувачі фінансової звітності потребують систематизованої інформації про діяльність підприємства.

Економічні рішення, які приймають користувачі фінансових звітів, вимагають оцінки здатності підприємства генерувати грошові кошти та їх еквіваленти, а також часу та впевненості в їх генеруванні. Користувачі можуть краще оцінювати економічний стан підприємства, якщо мають у своєму розпорядженні узагальнену та систематизовану інформацію у вигляді фінансової звітності [63].

Інформацію про фінансовий стан надає бухгалтерський баланс, на базі показників якого розкривається фінансово-господарська діяльність економічного суб'єкта. Тому центральною складовою фінансової звітності як основи інформаційного забезпечення є бухгалтерський баланс, використання якого на належному рівні дозволяє обґрунтувати і прийняти рішення.

На основі даних балансу керівники отримують уявлення про те, яке місце займає підприємство у системі аналогічних підприємств, правильність обраного стратегічного курсу, порівнянні характеристик ефективності використання ресурсів і прийняття різноманітних рішень щодо управління підприємством [3].

Баланс як форма фінансової звітності пройшов ряд етапів у своєму розвитку, на які вплинули поширення подвійного запису в обліковій практиці, поява нових форм обліку та бухгалтерських шкіл, зміни в законодавчо-нормативній базі регулювання обліку [32]. Динамічні зміни у нормативних

документах з регулювання обліку стимулюють постійну увагу до вивчення цього питання. Термін «баланс» походить від латинського: *bis* – двічі та *lanx* – шалька терезів, тобто дві шальки терезів, які характеризують рівновагу.

Поняття «баланс» набуло поширення з часів Луки Пачолі (1445-1517 рр. н.е.), в його «Трактаті про рахунки і записи» описано спосіб «подвійного запису» для обліку торгових операцій і визначені основні принципи обліку [43].

Вагомим досягненням наукового розвитку обліку слід визнати пропозицію Ж. Саварі вести основні та допоміжні книги [32]. На той час баланс розглядався як гарантія рознесення операцій за рахунками. Це трактування дало можливість розмежувати два види балансу (Андре, 1636 р.) – пробний і підсумковий. Ж. Саварі, у свою чергу, поділяв підсумкові баланси на інвентарні та конкурсні. Перші передбачали оцінку статей за собівартістю, другі – за ціною продажу [43].

Починаючи з ХХ ст. складанню балансу почала приділятися підвищена увага. Принципи побудови балансу визначилися в основних рисах наприкінці 30-х років ХХ ст. та з незначними уточненнями застосовуються дотепер.

З 1 січня 1994 року згідно «Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні» суб'єкти господарювання складали і подавали три форми бухгалтерської фінансової звітності: баланс, звіт про фінансові результати та звіт про зміни у фінансово-майновому стані підприємства. Зміст статей балансу містив інформацію про капітальні та фінансові вкладення, основні засоби та нематеріальні активи, сировину, матеріали, готову продукцію і товари, незавершене виробництво і витрати майбутніх періодів, розрахунки з дебіторами та кредиторами, фонди і резерви, прибуток (збиток).

Починаючи з 2000 року зміст і форма Балансу та загальні вимоги до розкриття його статей визначалися П(С)БО 2 «Баланс». В подальшому статті балансу змінювалися залежно від змін, внесених Наказами Міністерства фінансів України (за період чинності П(С)БО 2 їх налічувалося 15). На сьогодні діючими нормативними актами що регулювання складання та подання фінансової звітності є НП(С)БО 1 [40]. Останні зміни, що відбулися в структурі

балансу узагальнено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Структура балансу до 2000 р., за П(С)БО 2, НП(С)БО 1

1985 р.	П(С)БО 2	НП(С)БО 1
Актив		
Розділ 1. Основні засоби та позаоборотні активи	Розділ 1. Необоротні активи	
	р. 010 -080	р. 1000 - 1095
Розділ 2. Нормовані оборотні засоби	Розділ 2. Оборотні активи	
	р. 100 - 260	р. 1100 - 1195
Розділ 3. Грошові кошти, розрахунки та інші активи	Розділ 3. Витрати майбутніх періодів	Розділ 3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття
Розділ 4. Засоби і затрати на капітальні вкладення		
Розділ 5. Формування основного стада	р. 270	р. 1200
Пасив		
Розділ 1. Джерела власних та прирівняних до них засобів	Розділ 1. Власний капітал	
	р. 300 -380	р. 1400 - 1495
Розділ 2. Кредити банку під нормовані оборотні засоби та спеціальні кредити	Розділ 2. Забезпечення таких витрат і платежів	Розділ 2. Довгострокові зобов'язання та забезпечення
	р. 400 -430	р. 1500 - 1595
Розділ 3. Різні кредити банку, розрахунки та інші пасиви	Розділ 3. Довгострокові зобов'язання	Розділ 3. Поточні зобов'язання та забезпечення
	р. 440 -480	р. 1600 - 1695
Розділ 4. Джерела засобів для капітальних вкладень	Розділ 4. Поточні зобов'язання	Розділ 4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття
	р. 500 -620	р. 1700
Розділ 5. Джерела засобів для фінансування формування основного стада	Розділ 5. Доходи майбутніх періодів	Розділ 5. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду
	р. 630	р. 1800

Зважаючи на перелік головних змін, що плинули на складання бухгалтерського балансу, можна сказати, що зміни, які відбуваються на сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку України, обумовлюються вимогами до інформації, яку генерує дана система.

На сьогодні визначення балансу та вимоги до нього, як елементу фінансової звітності, наведено в НП(С)БО 1 [40], де на відміну від раніше діючих національних стандартів, жорстко не регулюється формат складання цього звіту, а лише містить ряд мінімальних вимог до статей, які обов'язково повинні бути включені до його складу.

Елементами балансу, безпосередньо пов'язаними з визначенням фінансового стану підприємства та змін в ньому є: активи, зобов'язання, власний капітал. Структура балансу узгоджена з існуючим планом рахунків. Між складовими балансу існує зв'язок, який зображується формулою: активи (А) = Зобов'язання (З) + Капітал (К) [38].

В активі балансу підприємств майно наведено з урахуванням ступеня ліквідності. Найменш ліквідні статті розміщені на початку, а легко реалізовані активи - наприкінці балансу. Активи – це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому [58]. Тому у діючій формі балансу групування балансових статей активу дозволяє виділити три розділи - табл. 1.2:

Таблиця 1.2

Зміст активу Балансу

Номер розділу	Назва розділу активу	Пояснення розділу активу
Розділ I	Необоротні активи	Це всі активи, що не є оборотними
Розділ II	Оборотні активи	Це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом 12 місяців з дати Балансу
Розділ III	Необоротні активи та групи вибуття	Відображається інформація по субрахунку 286

Як видно з табл. 1.2, активи підприємства поділяються на необоротні, оборотні та витрати майбутніх періодів. Необоротні активи – це всі активи, що не є оборотними, тобто сюди включаються грошові кошти та їх еквіваленти, які обмежені у використанні, інші активи, які призначені не для реалізації чи споживання протягом дванадцяти місяців з дати балансу (I розділ). Оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу (II розділ).

У табл. 1.3 проведено дослідження складу та структури активу вітчизняних підприємств та сільськогосподарських підприємств.

Динаміка та структура показників активу «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» вітчизняних підприємств

Роки	Необоротні активи		Оборотні активи		Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття		Майно-всього
	тис. грн	у %	тис. грн	у %	тис. грн	у %	
Усього							
2013	2639813169,3	46,2	3069041563,6	53,7	3420077,2	0,1	5712274810,1
2014	2717620345,2	45,3	3271954021,3	54,6	4691205,4	0,1	5994265571,9
2015	3960148877,9	49,0	4108602679,3	50,9	5031819,2	0,1	8073783376,4
2016	4212813136,0	42,2	5772816523,9	57,8	6161551,7	0,1	9991791211,6
2017	4303282789,2	43,2	5650817419,4	56,7	7678851,8	0,1	9961779060,4
2018	4584315559,2	42,1	6285066560,4	57,8	8668508,4	0,1	10878050628,0
2019	4844512941,6	42,1	6640282371,6	57,8	10180115,5	0,1	11494975428,7
2020	5312301379,2	41,9	7360593624,4	58,0	9585081,4	0,1	12682480085,0
у % до 2013 р.	У 2,0 р.	х	У 2,4 р.	х	У 2,8 р.	х	У 2,2 р.
Сільське господарство							
2013	117942280,5	37,7	195021321,1	62,3	133162,3	0,0	313096763,9
2014	123008777,8	31,5	267541119,0	68,5	57059,6	0,0	390606956,4
2015	171147010,9	25,0	514624535,5	75,0	73349,4	0,0	685844895,8
2016	218567767,1	14,2	1318667260,5	85,8	84061,2	0,0	1537319088,8
2017	272513741,2	29,9	639025180,2	70,1	75170,1	0,0	911614091,5
2018	329310696,7	33,5	654180678,8	66,5	102226,9	0,0	983593602,4
2019	389245087,3	37,8	640995155,7	62,2	126456,9	0,0	1030366699,9
2020	419022957,9	37,1	711123574,2	62,9	158348,3	0,0	1130304880,4
у % до 2013 р.	У 3,6 р.	х	У 3,6 р.	х	+18,9	х	У 3,6 р.

Отже, вартість активів у вітчизняних підприємствах зросла у 2020 році порівняно з 2013 роком у 2,2 рази, в тому числі необоротних – у 2 рази, оборотних – у 2,4 рази, необоротні активи, які утримуються для продажу – у 2,8 рази. У структурі майна протягом досліджуваних років переважає частка оборотних активів, зокрема у 2020 році 58 %, що на 4,3 пункти більше порівняно з 2013 роком. Частка необоротних активів у структурі майна зменшилася на 4,3 пункти відповідно. В середньому за досліджувані роки частка необоротних активів склала 44 %, оборотних 55,9 % та третього розділу активу – 0,1 %.

Така ж динаміка спостерігається і в сільгосп підприємствах. Зокрема, вартість майна сільгосп підприємств зросла у 3,6 рази – необоротних та

оборотних у 3,6 рази. У структурі майна переважає частка оборотних активів, яка склала в середньому за 2013-2020 рр. 69,2 %, необоротних відповідно 30,8 %. Доцільно зазначити, що протягом 2013 – 2020 рр. питома вага активів є стабільною. Якщо частка необоротних активів у 2013 році складала 37,7 %, то у 2020 році – 37,1 %, оборотних активів частка зросла з 62,3 % до 62,9 %.

Необоротні активи сільськогосподарських підприємств займають у структурі необоротних активів вітчизняних підприємств 4,5 %, 4,5 %, 4,3 %, 5,2 %, 6,3 %, 7,2 %, 8,0 %, 7,9 %, тобто спостерігається тенденція до зростання на 3,4 пункти. Оборотні активи у загальній частці вітчизняних підприємств склали 6,4 %, 8,2 %, 12,5 %, 22,8 %, 11,3 %, 10,4 %, 9,7 % та 9,7 %. Зазначимо, що для сільського господарства, важливим є наявність запасів, що і пояснюється середнє значення питомої ваги 11,4 %.

Пасив балансу розкриває втримування власного капіталу й зобов'язань як довгострокового, так і короткострокового характеру. Побудова статей активу впливає на порядок розміщення статей пасиву балансу. Слід дотримуватися правила, за яким статі активу повинні знаходитись напроти пасиву, джерелами утворення яких вони є. Це правило дозволяє виділити чотири розділів пасиву балансу: власний капітал; довгострокові зобов'язання і забезпечення; поточні зобов'язання і забезпечення; зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття.

У табл. 1.4 узагальнемо інформацію про власний капітал вітчизняних підприємств.

Отже, власний капітал для підприємств є підґрунтям для розвитку. Висока питома вага власного капіталу завжди свідчить про автономність для підприємства. Як показують дані табл. 1.4 ситуація на підприємствах є складною, оскільки в середньому питома вага у капіталі склала 26,8%. Якщо у 2013 році вона складала 34,1 %, то у 2020 році частка власного капіталу – 26,3 %. Тобто підприємства втрачають свою автономність та є залежними не від власного капіталу, а від кредиторів. Для сільськогосподарських підприємств ситуація є дещо перспективніша. Зокрема частка власного капіталу підприємств

у сільському господарстві склала в середньому 44,8 %, при нормативі 50 %. Наприклад, у 2020 році частка власного капіталу у загальній сумі джерел формування склала 54,2 %.

Таблиця 1.4

Динаміка та структура власного капіталу вітчизняних підприємств

Роки	Власний капітал вітчизняних підприємств - усього		Власний капітал с.-г. підприємств		
	тис. грн	у %	тис. грн	у %	у % до загальної вартості власного капіталу
2013	1950374877,8	34,1	156819940,4	50,1	8,0
2014	1480658001,0	24,7	163931680,4	42,0	11,1
2015	2288741367,5	28,3	275303778,8	40,1	12,0
2016	2445803708,0	24,5	369370896,6	24,0	15,1
2017	2458527641,4	24,7	436337648,4	47,9	17,7
2018	2708576887,7	24,9	482978737,3	49,1	17,8
2019	3092765858,7	26,9	522778659,5	50,7	16,9
2020	3339806058,0	26,3	612250895,2	54,2	18,3
у % до 2013 р.	+71,2	х	У 3,9 р.	х	х

Високою є частка власного капіталу с.-г. підприємств у власному капіталі вітчизняних підприємств, зокрема у 2020 році вона склала 18,3 %.

Другою складовою капіталу підприємства є позиковий (табл. 1.5).

На сьогодні, основними принципами, які діють для підприємств для складання фінансової звітності, в тому числі і ТОВ «Вхххххххх» є:

1. Повне висвітлення - фінансова звітність ТОВ «Вхххххххх» повинна містити всю інформацію про фактичні наслідки господарських операцій які впливають на управлінські рішення.

2. Автономність - ТОВ «Вхххххххх» розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників – Кузьменка Сергія Петровича, у зв'язку з чим їх особисте майно та зобов'язання не відображаються у фінансовій звітності.

3. Послідовність - постійне (із року в рік) застосування ТОВ «Вхххххххх» обраної облікової політики.

4. Безперервність - оцінка активів та зобов'язань ТОВ «Вхххххххх» здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі;

5. Нарахування - доходи і витрати ТОВ «Вхххххххх» відображаються в

момент їх виникнення.

6. Превалювання сутності над формою - операції ТОВ «Вххххххххх» обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;

7. Єдиний грошовий вимірник - вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій ТОВ «Вххххххххх» здійснюється в національній валюті – грн.

8. Інші принципи.

Таблиця 1.5

**Динаміка та структура показників зобов'язань та забезпечень «Балансу
(Звіту про фінсовий стан)» вітчизняних підприємств**

Роки	Довгострокові зобов'язання		Поточні зобов'язання		Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу		Капітал -всього
	тис. грн	у %	тис. грн	у %	тис. грн	у %	
Усього							
2013	1070722135,4	18,7	2689338170,9	47,1	1839626,0	0,0	5712274810,1
2014	1359925672,9	22,7	3151253038,8	52,6	2428859,2	0,0	5994265571,9
2015	1668157966,0	20,7	4114903221,6	51,0	1980821,3	0,0	8073783376,4
2016	1696870653,7	17,0	5846688669,2	58,5	2428180,7	0,0	9991791211,6
2017	1730977377,4	17,4	5769538995,9	57,9	2735045,7	0,0	9961779060,4
2018	1757580586,2	16,2	6408553734,3	58,9	3339419,8	0,0	10878050628,0
2019	1633717580,0	14,2	6764591798,3	58,8	3900191,7	0,0	11494975428,7
2020	1914076371,9	15,1	7424970644,4	58,5	3627010,7	0,0	12682480085,0
у % до 2013 р.	78,8	х	176,1	х	97,2	х	У 2,2 р.
Сільське господарство							
2013	43031576,6	13,7	113181017,8	36,1	64229,1	0,0	313096763,9
2014	62975392,2	16,1	163616579,9	41,9	83303,9	0,0	390606956,4
2015	68127156,4	9,9	342359004,0	49,9	54956,6	0,0	685844895,8
2016	61898160,5	4,0	1105991859,9	71,9	58171,8	0,0	1537319088,8
2017	59080542,9	6,5	416146242,3	45,6	49657,9	0,0	911614091,5
2018	82253949,2	8,4	418283213,6	42,5	77702,3	0,0	983593602,4
2019	92966359,0	9,0	414566497,5	40,2	55183,9	0,0	1030366699,9
2020	76799515,0	6,8	441177586,9	39,0	76883,3	0,0	1130304880,4
у % до 2013 р.	78,5	х	289,7982148	х	19,7	х	У 3,6 р.

Якість відображених даних в бухгалтерському обліку буде більш високою за дотримання законів України, Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Інструкції із застосування Плану рахунків тощо. Рівні нормативного

регулювання складання фінансової звітності представлено на рис. 1.1.

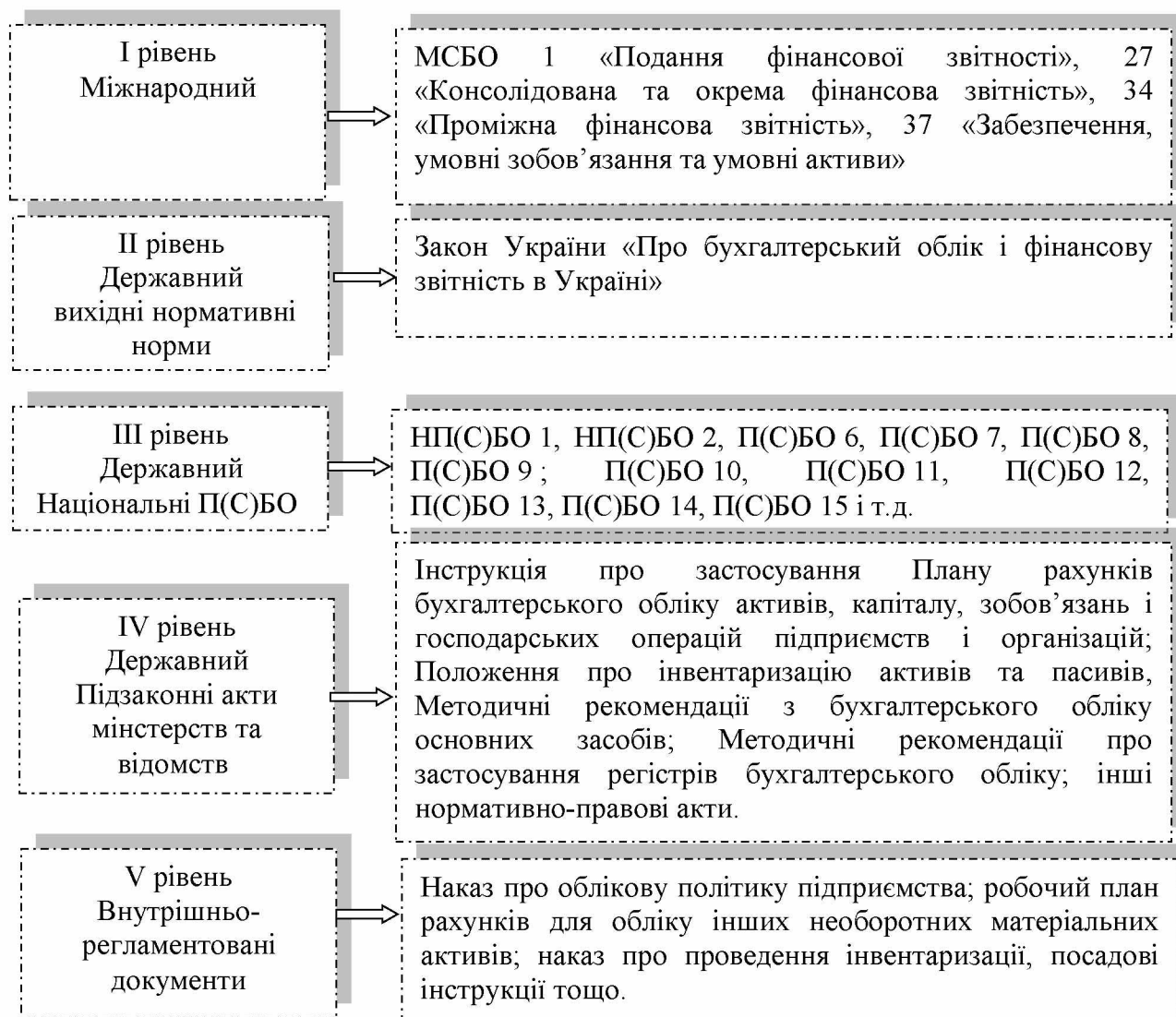

Рис 1.1. Рівні нормативного регулювання складання фінансової звітності

Досліджуване підприємство - товариство з обмеженою відповідальністю «Вхххххххх» - є суб'єктом малого підприємництва. Пунктом 2 розд. II НП(С)БО 1 передбачено, що для таких підприємств встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, форма і порядок складання яких визначаються НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [50]. Фінансова звітність ТОВ «Вхххххххх» представлена Фінансовим звітом малого підприємництва (ф. № 1-м, ф. № 2-м).

У табл. 1.6 проаналізуємо основні Положення (С)БО, якими керується головний бухгалтер ТОВ «Вхххххххх» - Чуприна Світлана Станіславівна, при веденні обліку та складанні фінансової звітності.

Перелік П(С)БО, яке регулює складання і подання фінансової звітності у

ТОВ «Вхххххххх»

Номер та назва НП(С)БО	Що регулює, визначає
1 «Загальні вимоги до фінзвітності» [40]	мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності, вимоги до визнання і розкриття її елементів, звітні періоди
7 «Основні засоби» [44]	Основні аспекти формування інформації про основні засоби, інші необоротні активи
9 «Запаси» [45]	Формування інформації про запаси і розкриття її у фінзвітності
10 «Дебіторська заборгованість» [46]	Представлено загальні методологічні аспекти формування, регламентує правила визнання дебіторської заборгованості і розкриття її у фінансовій звітності
11 «Зобов'язання» [47]	Тлумачить сутність терміну зобов'язання, засади визнання, оцінки зобов'язань, розкриття у фінансовій звітності
15 «Дохід» [48]	У даному нормативному документі зазначено як формуються в бухгалтерському обліку інформація про доходи (операційні, фінансові та інші звичайні)
16 «Витрати» [49]	Зазначено, що таке витрати, їх класифікацію, як формуються в бухгалтерському обліку інформація про витрати (операційні, фінансові та інші звичайні)З
25 «Спрощена фінансова звітність» [50]	регламентовано закріплені зміст і форму Фінзвітності малого підприємства – ф. № 1-м і ф. № 2-м та порядок її заповнення
26 «Виплати працівникам» [51]	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і не грошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінзвітності

Отже, нормативно-правове забезпечення формування та складання бухгалтерського балансу є п'ятирівневим. Воно регулюється як законами та кодексами, положення яких є обов'язковими до виконання усіма підприємствами України, так і спеціально розробленими на підприємстві положеннями, що враховують специфіку його діяльності.

Проведене дослідження доводить, що у межах облікової політики менеджери мають можливість маніпулювати інформацією бухгалтерського балансу.

Таким чином користувачі балансу, які потребують неупередженої та достовірної інформації, стають заручниками стратегії, що визначили для себе менеджери при формуванні облікової політики.

1.2. Стан дослідженості проблеми та наукові напрями її вирішення

Баланс представляє собою основний фінансовий звіт у всіх країнах світу. В основу балансу у будь-якій країні покладено основне рівняння бухгалтерського обліку: $A = П$. Якщо в країнах законодавчо незакріплена форма балансу, то його статті відповідають специфіці діяльності конкретного підприємства з дотриманням принципу повного розкриття.

Основною відмінністю побудови бухгалтерського балансу у зарубіжних країнах є форма розташування активу та пасиву – вертикальна чи горизонтальна – та групування статей. Порядок розміщення статей в балансі може значно варіюватись. Так, в горизонтальній формі – актив ліворуч, пасив праворуч – баланс подається в Україні, Бельгії, Німеччині, Португалії, США, Італії, Франції [20].

У Великобританії прийнято зворотнє розміщення, на сьогодні ж статті записуються одна за одною. В Нідерландах законодавчо закріплені дві форми балансу, тож є право використання або вертикальної, або горизонтальної форми [20]. В Італії баланс має звичайну горизонтальну форму – ліворуч «А», праворуч – «П».

В Німеччині застосовується групування статей здійснюють за економічним змістом. В кінці балансу вказують всі позабалансові зобов'язання компанії - гарантії видані і отримані, доручення, договірні зобов'язання по майбутніх купівлях і продажах, майбутні виплати по лізингу тощо. [20].

Для підприємств Швейцарії не встановлена обов'язкова форма балансу, особливостями є: представлення в горизонтальній або вертикальній формі; оборотні засоби і кредиторську заборгованість (до одного року) можна відображати до або після основних засобів і капіталу і т.д. При цьому законодавчо визначена мінімально необхідна структура балансу. Так, відповідно до Кодексу зобов'язань, він повинен містити обов'язково 4 розділи: оборотні засоби, основні засоби, кредиторську заборгованість та капітал.

Розглянемо горизонтальну модель балансу на прикладі балансу

підприємства США (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Приклад горизонтальної моделі бухгалтерського балансу (баланс підприємств США)

Активи	Сума	Пасиви	Сума
Оборотний капітал (поточні активи)		Короткострокові зобов'язання	
Грошові кошти	14500	Розрахунки з постачальниками	10000
Біржові цінні папери	9070	Заборгованість за короткостроковими кредитами банку	18500
Розрахунки з дебіторами	20000	Заборгованість за оплатою праці	6500
Матеріальні запаси	27000	Заборгованість перед Федеральним бюджетом	1320
		Короткострокові зобов'язання разом	36320
		Довгострокові зобов'язання	
		Облігації зі строком погашення в 2025 р.	12700
Оборотний капітал разом	70570	Пасиви разом	49020
Основний капітал		Акціонерний капітал	
Земля	800	Привілейовані акції	19600
Будинки та споруди	24500	Звичайні акції	11500
Машини та виробниче обладнання	10950	Надлишковий капітал	1700
Конторське обладнання	300	Нерозподілений прибуток	27300
Первісна вартість основного капіталу	36550		
Мінус нараховані амортизаційні відрахування	18000		
Основний капітал разом	18550	Акціонерний капітал разом	60100
Передплата	10000		
Нематеріальні активи	10000		
Актив - всього	109120	Пасиви та акціонерний капітал всього	109120

Другий метод - вертикальний, тут не має поділу балансу на актив та пасив, відповідно всі статті розташовані у вертикальному порядку. У вертикальному балансі є розрахункові показники – це:

1. Робочий капітал, який визначається за формулою:

$$PK = OK - K3 \quad (1.1)$$

де РК – робочий капітал;

OK – оборотний капітал;

K3 – короткострокові зобов'язання.

2. Чисті активи, які визначаються за формулою:

$$\text{ЧА} = \text{Осн.к.} + \text{РБ} - \text{ДЗ} \quad (1.2)$$

де ЧА – чисті активи;

Осн. к. – основний капітал;

РБ – робочий капітал;

ДЗ – довгострокові зобов'язання.

Розглянемо вертикальну модель балансу на прикладі балансу Великобританії (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Приклад вертикальної моделі бухгалтерського балансу (баланс підприємства Великобританії)

Статті бухгалтерського балансу	Сума
Основний капітал:	
- основні засоби	53000
- нематеріальні активи	1000
- знос основних засобів	(18000)
Разом основний капітал	36000
Оборотний капітал:	
- грошові кошти	4500
- біржові цінні папери	8500
- рахунки дебіторів	20000
- товарно-матеріальні запаси	27000
- передплата	1000
Разом оборотний капітал	61000
Короткострокові зобов'язання:	
- розрахунки з постачальниками	10000
короткострокові кредити банку	8500
- заборгованість по оплаті праці	3300
- заборгованість перед федеральним бюджетом	3200
Разом короткострокові зобов'язання	(25000)
Робочий капітал	36000
Довгострокові зобов'язання	(27000)
Чисті активи	45000
Акціонерний капітал:	
- привілейовані акції	6000
- звичайні акції	15000
- надлишковий капітал	7000
- прибуток	17000
Разом акціонерний капітал	45000

Отже, переважно в більшості випадків країни з єдиним загальноприйнятим планом рахунків, мають регламентовану форму балансу.

Підприємства країн, де розробляють власний план рахунків, форма балансу має довільну форму, але з регламентованим мінімальним набором інформації.

Фінансова звітність підприємств відображає основу та результат їх виробничої діяльності, використання і розподілу прибутку, майнові права власників, тому в Україні створена і функціонує досить потужна нормативна база, яка регулює правові питання її складання. Згідно з вимогами чинного законодавства, формування показників фінансової звітності відповідно до МСФЗ можливо здійснювати двома шляхами: методом трансформації чи методом паралельного обліку.

На думку Богуцької Л.Т. процес трансформації складається з етапів:

1. Методологічний етап, де: а) аналізується та здійснюється адаптація загальних вимог до звітності у форматі МСФЗ, враховуючи особливості ведення бізнесу конкретної компанії; б) проводиться порівняльний аналіз НП(С)БО та МСФЗ для виявлення розбіжностей в оцінках [4].

2. Трансформація звітності здійснюється через 1) проведення порівняльного аналізу облікової політики, підготовленої відповідно до українських стандартів П(С)БО та МСФЗ, опис і внесення коригувань; 2) збір інформації, необхідної для трансформації; 3) підготовку структури звіту; 4) підготовку робочих документів; 5) внесення коригувань; 6) здійснення класифікації наявних активів і зобов'язань компанії; 7) формування Балансу і Звіту про прибутки та збитки, Звіту про рух коштів, Приміток до звітності відповідно до МСФЗ [4].

3. Додатковий етап включає підготовку додаткових розділів звітності та переведення показників звітності у валюту країни контрагента.

З іншого боку, ведеться наукова дискусія серед вчених-економістів щодо з'ясування і уточнення сутності звітності, її елементів.

При вивченні питань фінансової звітності, науковці розглядають також різні шляхи її удосконалення.

Гоголь Т. при дослідженні шляхів удосконалення форм фінансової звітності малих підприємств виділяє наступні: для вирішення проблеми

відношення витрат і отриманих вигід від фінансової інформації виокремлено основні класифікаційні ознаки: за видами (матеріальні, на оплату праці, фінансові); напрямки здійснення (пов'язані з збором, обробкою, аналізом, оцінкою тощо фінансової інформації); за метою виділяє витрати на розробку і прийняття найбільш обґрунтованих рішень. В результаті автором досліджено взаємозв'язок цих витрат з якісними характеристиками фін звітності, і зроблено висновок про самостійність керівництва щодо обліку таких витрат [16].

Петришин Л. у своєму дослідженні рекомендує вдосконалення методики складання фінансової звітності, зокрема: а) статті «Гудвіл», «Відстрочені податкові активи» об'єднати і відображати в складі статті «Інші необоротні активи», в цій же статті показувати «Необоротні активи, призначені для продажу і вибуття»; б) використання трьох розділів у пасиві: I. Власний капітал (включаючи забезпечення витрат і платежів), II. Довгострокові зобов'язання; III. Поточні зобов'язання (в т.ч. Доходи майбутніх періодів); б) при визначенні фінансового результату від реалізації продукції рослинництві враховувати різні синники що на це впливають: кількість, ціни, обсяг і тд [41].

Попович О. В. досліджено порядок ведення обліку та складання фін звітності на підприємствах малого бізнесу, які були виділені в окремі групи у зв'язку з прийняттям ПКУ. У контексті ПКУ такими виділено окремі групи малих підприємств – платників єдиного податку, спочатку їх налічувалося шість груп платників з розмежуванням їх видів діяльності, обсягів реалізації, доходів, кількості працюючих і т.д., потім їх було об'єднано у три групи, в четверту групу включено платників сільськогосподарського податку (раніше фіксованого сільськогосподарського податку).

Джемялова Н. Б., Аблязова С. А. говорять про доцільність реформування законодавчої бази України, у зв'язку з прийняттям ПКУ та змін внесених до П(С)БО 25. Спрощення системи обліку та оподаткування автор вбачає у: деталізації окремих статей форми № 1-м за рахунок введення нових елементів аналітичного обліку та удосконалення методики формування та фінрезультатів діяльності [18].

Одну з вирішальних функцій в частині прийняття управлінських рішень відіграє фінансова звітність та послідовність її складання. Дослідження Кохно І. І. та Швеця В. Г. [28] пов'язані з розробкою алгоритму виправлення помилок при складанні фінансової звітності. Наприклад, якщо помилка виявлена в первинних документах, особа відповідальна за ведення бухгалтерського обліку, повинна повертатись на ступінь назад, з метою подальшої звірки (перевірки). Таким чином, бухгалтер може виявити невідповідності в показниках документів, облікових регістрів чи фінансової звітності, виправити їх, що в свою чергу вплине на правдивість і повноту відображення інформації у звітності підприємства.

Рета М.В. вважає, що важливою складовою забезпечення обміном інформації про стан підприємства та його діяльність є баланс. На думку автора, саме діагностика балансу підприємства дасть можливість оцінити фінансовий стан. В результаті сформовані висновки стануть допоміжною інформацією для виявлення ключових проблем у вирішенні і удосконаленні розвитку підприємства [55].

Отже, Баланс, як форма звітності та метод узагальнення даних про склад майна суб'єкта діяльності за видами (складом і використанням) і джерелами утворення на певну дату, дає змогу зробити оцінку найсуттєвіших ознак підприємства.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ «БАЛАНСУ (ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)» ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Організаційно-правові засади діяльності та облікова політика підприємства

Господарська діяльність будь-якого сільськогосподарського підприємства (товариства, фермерського, кооперативу) пов'язана з виробництвом, переробкою та реалізацію сільгосппродукції, допоміжної продукції, надання окремих видів послуг та ін.

Досліджуваним підприємством є суб'єкт підприємницької діяльності – товариство з обмеженою відповідальністю «Вхххххххххх» (далі – ТОВ «Вхххххххххх»),

Підприємство функціонує, дотримуючись вимог чинної нормативної бази, зокрема Конституції України, Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України, інших законодавчих актів. Основним внутрішнім документом є Статут.

Згідно Статуту ТОВ «Вхххххххххх» мета діяльності виражається як отримання прибутку від виробництва та реалізації продукції, робіт, послуг як фізичним, так і юридичним особам.

Досягнення мети діяльності ТОВ «Вхххххххххх» забезпечується здійсненням наступних видів діяльності:

а) вирощування продукції рослинництва, її заготівля, переробка. Зокрема, у 2020 році площа зернових культур – пшениці озимої склала 160,60 га, обсяг виробництва склав 4320 ц, ячменю озимого – 55 га та 2484,8 ц, ярого ячменю 68 га та 1700 ц, кукурудзи на зерно 150 га та 2142 ц. Виробництво зернових культур представлено соняшником, площа склала 225 га, обсяг виробництва 3676,7 ц;

б) реалізація продукції рослинництва, надання робіт та послуг. Зокрема, у 2020 році було реалізовано зерно озимої пшениці 3996 ц на суму 1839004 грн, кукурудзи на зерно 2205 ц на суму 1087626 грн, ячменю 5043 ц на суму 2086996 грн, насіння соняшнику 3678 ц на суму 4709324 грн.;

в) заготівля шляхом закупки сільгосппродукції (рослинництва) у населення, селянсько-фермерських господарств та інших підприємств за готівковий та безготівковий розрахунок;

У структурі посівних площ ТОВ «Вххххххххх» протягом 2018 – 2020 рр. переважає частка посівів зернових культур, у їх складі домінуючою є питома вага посівних площ соняшнику.

Для забезпечення мети діяльності підприємство має в наявності зернозбиральні комбайни - 2; трактори - 6; зерноочисні машини - 1; причіпи - 5; сівалки - 3; плуги - 2; культиватори - 2; дискові борони; косарки - 2; вантажні автомобілі - 6; легкові автомобілі - 2; інша техніка (підводи та ін.) - 3 одиниць.

ТОВ «Вххххххххх» у структурі має ремонтну майстерню для ремонту власної техніки.

В процесі дослідження організаційної структури управління на ТОВ «Вххххххххх», можемо зробити висновок, що підприємство діє на лінійною організаційною структурою. У своєму складі ТОВ «Вххххххххх» має: виконавчого директора, заступника директора, головного бухгалтера, економіста, начальника цеху та основних і допоміжних робітників для виконання основних видів робіт у процесі діяльності.

Структура господарства будується з використанням специфічних виробничих підрозділів – відділків, рослинницьку і тракторну бригаду для забезпечення функціонування основних галузей сільськогосподарського виробництва.

Організаційно-правова форма господарювання ТОВ «Вххххххххх» дозволяє йому реалізовувати усі переваги приватної форми власності, і, одночасно забезпечувати досить високу ефективність використання великого майнового комплексу.

Очолює ТОВ «Вхххххххххх» директор – , якому підпорядковуються функціональні керівники. несе особисту відповідальність за діяльність підприємства, реалізацію політики і рішень, які приймаються керівництвом.

Менеджер з персоналу ТОВ «Вхххххххххх»: організовує роботу із забезпечення персоналом відповідно до загальних цілей розвитку підприємства, установи, організації та конкретних напрямів кадрової політики з метою найефективнішого використання, оновлення та поповнення персоналу; забезпечує роботу з укомплектування підприємства працівниками потрібних професій; безпосередньо бере участь у розробленні бізнес-планів у частині забезпечення трудовими ресурсами.

Інженер з охорони праці ТОВ «Вхххххххххх»: здійснює контроль за додержанням у підрозділах підприємства чинного законодавства; розробляє проекти планів щодо поліпшення умов і охорони праці, зміцнення здоров'я працівників; бере участь у впровадженні заходів щодо створення безпечних і здорових умов праці, раціональних режимів праці та відпочинку.

Головному бухгалтерові ТОВ «Вхххххххххх» підпорядковані функції бухгалтерського обліку, статистичної звітності, економічного аналізу стану підприємства.

Основними обов'язками головного агронома ТОВ «Вхххххххххх» є планування та розробка: кропінг план, план культивуації, дотримання норм і внесень, вказаних у технологічній карті, доведення вказівок до підзвітного персоналу щодо виду та якісно-кількісних показників виробничого процесу.

Юрисконсульт повинен володіти знаннями щодо чинного законодавства; - постанови, розпорядження, накази, методичні, нормативні та інші керівні матеріали, які стосуються правової діяльності підприємства; - порядок укладання оформлення господарських договорів, основи організації праці, виробництва і управління.

Головний економіст ТОВ «Вхххххххххх»: керує науково-економічним та організаційно-економічним забезпеченням діяльності підприємства; розробляє і

організує впровадження заходів щодо підвищення продуктивності, ефективності та рентабельності виробництва, досягнення ефективних результатів за умов раціоналізації витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів; координує діяльність економічних підрозділів підприємства щодо складання перспективних планів.

Головний енергетик керує науково-технічною та технологічною підготовкою енергозабезпечення підприємства; організовує технічно правильну експлуатацію і своєчасний ремонт устаткування та енергосистем, контроль за раціональними витратами енергетичних ресурсів на підприємстві.

Отже, організаційна структура управління має велике значення для ефективної діяльності ТОВ «Вххххххххх». І тому головне завдання: сформувати її найбільш раціонально. На процес формування структури управління діє велика кількість факторів. Однак найперше слід виділити три: розмір підприємства, форму виробничогосподарської діяльності, вид діяльності.

ТОВ «Вххххххххх» здійснює облік результатів своєї роботи, веде оперативний, бухгалтерський і статистичний облік у встановленому порядку і несе відповідальність за його достовірність. Відповідальність за стан обліку і своєчасне подання звітності несе директор підприємства або за рішенням власника – інша посадова особа підприємства.

Бухгалтерія є структурним підрозділом ТОВ «Вххххххххх», яка створюється, реорганізується та ліквідується наказом керівника підприємства –

У своїй діяльності співробітники бухгалтерії керуються чинним законодавством України, Статутом, посадовими інструкціями працівників, розпорядженнями керівника підприємства, фінансового директора.

Керівник підприємства створює необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечує неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на ТОВ «Вхххххххххх» створено бухгалтерію на чолі з головним бухгалтером – Чуприною Світланою Станіславівною.

Розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії ТОВ « Вхххххххххх» проводиться відповідно Положення про бухгалтерію. Для досліджуваного підприємства характерною є лінійна структура (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Лінійна структура бухгалтерії ТОВ « Вхххххххххх»

Основними завданнями бухгалтерії ТОВ « Вхххххххххх» є:

- ведення бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності підприємства та складення звітності, з використанням уніфікованої автоматизованої системи бухгалтерського обліку та звітності;
- відображення у документах достовірної та у повному обсязі інформації про господарські операції і результати діяльності, необхідної для оперативного управління фінансовими і матеріальними (нематеріальними) ресурсами;
- складання на підставі даних бухгалтерського обліку фінансову та податкову звітність, а також державну статистичну, зведену та іншу звітність (декларації) в порядку, встановленому законодавством;
- забезпечення контролю за наявністю і рухом майна, використанням фінансових і матеріальних (нематеріальних) ресурсів відповідно до

затверджених нормативів і кошторисів;

- дотримання вимог облікової політики та вимог внутрішніх нормативних документів;

- запобігання виникненню негативних явищ у фінансово-господарській діяльності, виявлення і мобілізація внутрішньогосподарських резервів;

- зберігання, оформлення та передачу до архіву оброблених первинних документів та облікових реєстрів, які є підставою для відображення у бухгалтерському обліку операцій та складення звітності, а також звітність.

Бухгалтерія ТОВ «Вхххххххх»:

- веде бухгалтерський облік фінансово-господарської діяльності підприємства та складає звітність, з використанням уніфікованої автоматизованої системи бухгалтерського обліку та звітності в межах визначених посадовими інструкціями;

- забезпечує відображення у первинних документах достовірної та у повному обсязі інформації про господарські операції ;

- проводить іншу роботу, що визначена посадовими інструкціями та задачами, що ставляться Головним бухгалтером, керівником, фінансовим директором або Генеральним директором підприємства.

Обліковою політикою суб'єкта господарювання, насамперед, передбачено виконання функцій бухгалтерського обліку; виконання порядку формування звітності; здійснення функцій управління (контролю, економічного аналізу). Відтак, облікова політика підприємства – це не лише сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, а й вибір методики обліку, що уможливорює використання різних варіантів відображення фактів господарської діяльності.

У ТОВ «Вхххххххх» затверджено Наказ про облікову політику підприємства, що враховує положення ПКУ, який потребує змін лише у випадках, передбачених чинним законодавством. Зміна облікової політики протягом року також є некоректною, оскільки вимагає перерахунку показників, що призводить до викривлення даних за статтями звітності.

Розроблений Наказ про облікову політику є внутрішнім документом, який регламентує організацію облікового процесу ТОВ «Вхххххххххх», є обов'язковим до виконання всіма службами і працівниками підприємства.

2.2. Підготовка облікових даних для складання «Балансу (Звіту про фінансовий стан)»

Організація процесу підготовки, складання і подання річної фінансової звітності підприємства включає наступні етапи:

I етап. Організація інвентаризації господарських засобів підприємства, в тому числі і досліджуваного, при завершенні звітного року. При проведенні інвентаризації у ТОВ «Вхххххххххх» здійснюється перевірка наявності об'єктів контролю (матеріальні цінності, основні засоби, грошові кошти, заборгованість тощо) та їх стану. Для цього застосовуються методи спостереження (наприклад хронологія операцій), вимірювання (частіше при інвентаризації запасів), реєстрації, порівняння даних. За мету інвентаризація має забезпечити достовірність даних обліку і перевірку наявності по факту об'єктів контролю на ТОВ «Вхххххххххх». Проводиться вона перед складанням річної фінансової звітності (не раніше 1 жовтня). Періодичність проведення інвентаризації встановлюється наказом керівника підприємства, але не повинна бути рідше одного разу на рік. Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань визначено основні завдання інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків. Для ТОВ «Вхххххххххх» актуальними є:

- виявлення фактичної наявності незавершеного будівництва, основних засобів, коштів, заборгованостей і тд;
- встановлення шляхом зіставлення наявних по факту та за даними бухгалтерського обліку лишку або нестачі об'єктів контролю;
- виявлення ТМЦ, які частково втратили свою первісну якість, або ж

ТМЦ, що не використовуються;

- здійсненн перевірки умов та порядку збереження матеріальних та грошових цінностей та їх відповідності встановленим правилам;

- перевірка реальності вартості зарахованих на баланс основних засобів, ТМЦ, сум грошей у касах, на рахунках в установі банку, грошей у дорозі, дебіторської і кредиторської заборгованості.

Для проведення інвентаризації на ТОВ «Вхххххххххх» виділяють чотири етапи:

- організаційно-підготовчий: формування інвентаризаційної комісії (до складу якої обов'язково включені керівник Капленко Валерій Ілліч, головний бухгалтер Воскобійник Галина), визначення термінів проведення інвентаризації, організація технічного забезпечення процесу інвентаризації;

- технологічно-документальний: безпосереднє проведення фактичного підрахунку матеріальних цінностей та занесення відомостей до інвентаризаційних описів;

- порівняльно-аналітичний: виявлення відповідності фактичних облікових даних і підтвердження фактів достовірності бухгалтерської звітності;

- підсумковий – перенесення даних з інвентаризаційних описів, актів та порівнювальних відомостей до Відомості результатів інвентаризації; підбиття підсумків та відображення результатів інвентаризації в обліку.

II. Етап. Організація підготовки облікових даних для складання фінансової звітності і закриття облікових регістрів:

- відобразити в обліку результати річної інвентаризації (відповідні операції відображають в обліку в періоді завершення інвентаризації, яка обов'язково проводиться перед складанням річного фінансового звіту);

- з урахуванням, зокрема, результатів інвентаризації, перекваліфікувати за потреби активи та зобов'язання, за потреби - списати їх або нарахувати чи скоригувати резерви;

- якщо підприємство веде облік розрахунків із контрагентами без застосування рахунків обліку виданих і отриманих авансів (тобто «згорнуто»),

що загалом не відповідає Інструкції про застосування Плану рахунків, проте практикується багатьма підприємствами), на дату річного балансу потрібно відповідні статті розгорнути (аванси віднести на відповідні субрахунки 371 та 681 або зробити їх аналітичне виділення);

– нарахувати амортизацію основних засобів, а також відобразити в обліку всі інші необхідні операції за останній звітний місяць (квартал) відповідного року;

– відобразити нарахування податків та зборів, що виникають унаслідок діяльності підприємства у звітному році;

– закрити рахунки обліку витрат періоду, що повністю відносяться до операційних витрат у періоді їх виникнення шляхом віднесення їх дебетового залишку на фінансовий результат (рахунок 79);

– закрити рахунки обліку доходів (рахунки класу 7) шляхом віднесення їх кредитового залишку на фінансовий результат (рахунок 79) - табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку визначення фінансового результату від операційної діяльності ТОВ «Вхххххххх»

Зміст операції	Дт	Сума, грн.	Кт	Сума, грн.
1	2	3	4	5
Переносяться на субрахунок 791 «Результати основної діяльності: доходи.				
- дохід від реалізації продукції (кредитове сальдо)	701	467200	791	467200
- дохід від реалізації робіт і послуг (кредитове сальдо)	703	127100	791	127100
- дохід від реалізації інших оборотних активів (кредитове сальдо)	712	1850	791	1850
- дохід від операційної оренди активів (кредитове сальдо)	713	6750	791	6750
- суми отриманих штрафів, пені, неустойки	715	415	791	415
- суми доходів від безоплатно отриманих оборотних активів	718	2720	719	2720
- суми інших доходів від операційної діяльності	719	4810	719	4810
Переносяться на субрахунок 791 «Результати основної діяльності» витрати підприємства:				
- собівартість реалізованої продукції	791	292100	901	292100
- собівартість реалізованих робіт і послуг	791	81200	903	81200

Продовж. табл. 2.1

1	2	3	4	5
- сума адміністративно-управлінських витрат	791	11020	92	11020
- сума витрат по збуту	791	2450	93	2450
- собівартість реалізованих виробничих запасів	791	1610	943	1610
- суму витрат від списання сумнівних і безнадійних боргів	791	2200	944	2200
- суму нестач і втрат від псування цінностей	791	651	947	651
- суму визначених штрафів, пені, неустойки	791	515	948	515
- суму інших витрат операційної діяльності	791	1515	949	1515

У разі перевищення кредитового обороту за рахунком 79, то ТОВ «Вхххххххххх» на суму різниці матиме нерозподілений прибуток звітного періоду, який відображається у пасиві «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» підприємства. У разі перевищення дебетового сальдо за рахунком 79, то досліджуване підприємство матиме збиток, що також відображається у пасиві «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» підприємства, однак сума записується в дужках, що означає дію віднімання при сумуванні балансу.

- вивести сальдо на одному із субрахунків рахунка 44 (441, 442).

Господарські операції, які застосовуються при визначенні фінансового результату від основної діяльності у ТОВ «Вхххххххххх» відображені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Відображення в обліку операцій по визначенню фінансових результатів від основної діяльності ТОВ «Вхххххххххх»

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн
	дебет	кредит	
В кінці звітного періоду визначено фінансовий результат:			
- прибуток (2021 р.)	79	441	7967,8
- збиток (умовна сума)	442	79	444,2
Покривається сума збитку за рахунок нерозподіленого прибутку з минулого року (умовна сума)	441	442	442,2

Після вказаних дій дані переносять у журнали-ордери, оборотні відомості та Головну книгу.

III етап. Заповнення форм фінансової звітності. На даному етапі на підставі показників синтетичного і аналітичного обліку відповідно до норм П(С)БО заповнюються форми фінансової звітності.

IV етап. Перевірка взаємоузгодженість показників фінансової звітності між окремими формами.

V етап. Складання записки пояснення до фінансової звітності ТОВ «Вхххххххххх» (про види діяльності, отримані фінансові результати, іншу інформацію згідно відомчої підпорядкованості підприємства).

VI етап. Відбиття змін в обліковій політиці, якщо такі мали місце, їх обґрунтованість.

VII етап. Аудиторський висновок для підприємств, яким проведення аудиторської перевірки згідно законодавства України є обов'язковим.

У ТОВ «Вхххххххххх» для проведення аудиту залужається аудиторська фірма «Малецький і партнери» м. Кременчук.

VIII етап. Організація розгляду і затвердження річної звітності представниками власників (або засновників) підприємства на раді директорів або зборах засновників відповідно до установчих документів.

IX етап. Подання фінансової звітності.

2.3. Порядок складання активу та пасиву «Балансу (Звіту про фінансовий стан)»

Бухгалтерський облік являє собою своєрідну інформаційну систему, основним завданням якої є відображення інформації про господарську діяльність підприємства з метою її подальшого аналізу та прийняття управлінських рішень.

Баланс, як відомо, відображає наявність господарських засобів та джерел їх формування у вартісному вимірнику на звітну дату. Для відображення змін цих засобів та їх джерел призначені рахунки. Між бухгалтерським балансом і рахунками існує тісний взаємозв'язок, оскільки вони відображають одні і ті ж господарські засоби та їх джерела.

Актив і пасив є основними поняттями бухгалтерського обліку. Баланс

традиційно представляється у вигляді цих двох основних категорій. Важливо позначити той факт, що чисельно обидві ці частини обов'язково повинні бути рівні між собою. Взаємозв'язок між Планом рахунків і розділами балансу представлено на рис. 2.2.

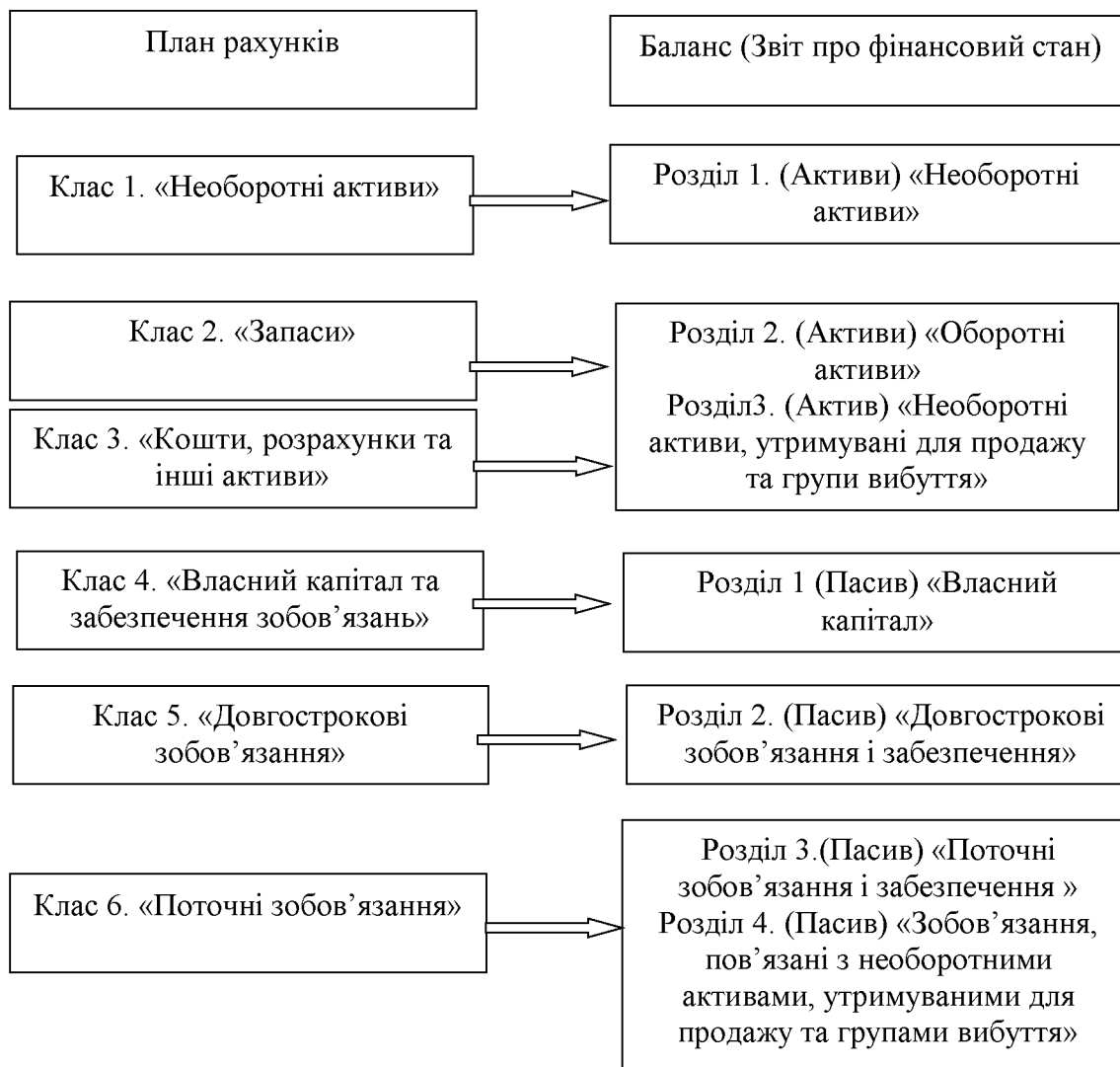

Рис 2.2. Взаємозв'язок між Планом рахунків і розділами балансу

Перш за все зазначимо, що ТОВ «Вхххххххххх» подає фінансову звітність за П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» та включає ф. 1 та ф. 2.

Перший розділ активу «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» досліджуваного підприємства відображає інформації про активи, які використовуються у ТОВ «Вхххххххххх» більше одного року.

Методика формування даного розділу ТОВ «Вхххххххххх» розкрита у табл. 2.3.

**Методика формування статей I розділу активу балансу
ТОВ «Вхххххххх» (станом на кінець 2021 року)**

Назва статті	Код рядка	Вихідні дані
Основні засоби	1010 (р. 1011 - р. 1012)	первинна вартість 1011 Дт 101-109, Дт 11 - знос 1012 (Кт 131, 132)
Довгострокові фінансові інвестиції:		
- які враховуються по методу участі в капіталі інших підприємств	1030	Дт 141
Всього по розділу 1	1095 р.	р. 1010+ р. 1030

Першим видом необоротних активів досліджуваного підприємства є основні засоби - вартість власних та отриманих на умовах оренди основних засобів, інших необоротних матеріальних активів.

Рядки 1011 та 1012 формуються по залишках рахунків 10 та 131.

У ТОВ «Вхххххххх» по рядку 1011 на кінець 2021 року первісна вартість склала 37 млн 865,9 тис.грн, накопичена сума амортизації (131 рахунок) – 17 млн 693,5 тис.грн.

Відповідно залишкова (балансова) вартість складає (рядок 1011 – рядок 1012) – 20 млн 172,4 тис. грн.

Первісна вартість основних засобів досліджуваного підприємства на кінець 2021 року складає: будинки та споруди (субрахунок 103) – 26 млн 50,3 тис. грн, машини та обладнання (субрахунок 104) – 7 млн 50,6, транспортні засоби (субрахунок 105) – 2 млн 890,3 тис. грн, інструменти, прилади, інвентар (субрахунок 106) - 674,7 тис. грн, інші необоротні матеріальні активи – 1 млн 200 тис. грн.

У рядку 1030 відображено сума довгострокових фінансних інвестицій ТОВ «Вхххххххх», протягом досліджуваних років їх сума складає 15 тис. грн.

Наступний розділ містить інформацію про оборотні активи ТОВ «Вхххххххх». Він складається за залишками по рахунках 2 і 3 класу рахунків. Методика формування даного розділу ТОВ «Вхххххххх» розкрита у табл. 2.4.

Методика формування статей II розділу активу балансу

ТОВ «Вхххххххх» (станом на кінець 2021 року)

Назва статті	Код рядка	Вихідні дані
Запаси	1100	Дт 20, 22, 23, 25 - 28 (за винятком Дт 28б)
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	Дт 36 - Кт 38 і Дт 34
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	Дт 63, 65, 66, 68, 372, 373, 374, 375, 376, 377
Інші оборотні активи	1190	Дт 331, 332, 643, 644
Всього по розділу II	1195	p.1100 + p. 1125+ p. 1155 + p. 1190

Рядок 1100 «Запаси» відображає інформацію про виробничі запаси (залишок по рахунку 20), незавершене виробництво (залишок по рахунку 23), готову продукцію (залишок по рахунках 26, 27). Запаси відображається вартість запасів, призначених для використання в ході нормального операційного циклу. Зокрема, для здійснення діяльності досліджуване підприємство придбавало в 2020 р. запасні частини, будівельні матеріали, паливо-мастильні-матеріали, наведемо приклад деяких з них: антигель, антифриз Universal (10кг), MAINTAIN FRICOFIN 5L D302005P, бензин А-92, А-95, вода дистильована, засіб для змашування та покриття деталей (200мл) Multifunktion, змазка GREASE-GARD EP2/0.4, констолін, жирове мастило, масло вакуумне Suniso (1л), мастило Castrol 10w40, мастило моторне 5W40, AGRIFARM MOT 15W40 205, мастило моторне напівсинтетичне Neste Premium 5W40 API SL/CF (4л), мастило трансмісійне YUKOIL ТАп-15 В (5л), олива компресора Fuchs Renolin HD 30, олива М10Г2К, очисник та захист електроконтактів Elektrik (250мл), рідина гальмівна БСК, смазка EP 0,4 кг, солідол Агрінол Ж-2 (0,8кг), суміш мастильна 47197, тосол NordWay-40, NRG-40, Plazma Optimal -30, кан. 10 кг, синій Фреон R134 а San Mei, фреон R-134А, циатим -201 6548 (0,8кг), циклогексан.

Важливою складовою оборотних активів ТОВ «Вхххххххх» є дебіторська заборгованість (табл. 2.5). Її сума в розрізі основних складових відображається у рядках: 1025 - товарна дебіторська заборгованість (залишок по рахунку 36), 1055 – інша дебіторська заборгованість (невраховані залишки по рахунку 36, 685, 37 тощо).

**Динаміка та структура дебіторської заборгованості
ТОВ «Вхххххххх» за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види дебіторської заборгованості	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Дебіторська заборгованість за продукцію	1387	54,2	461	6,2	244	6,1	-1143	-82,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
Інша поточна дебіторська заборгованість	1174	45,8	6952,9	93,8	3777	93,9	+2603	У 3,2 р.
Всього	2561	100,0	7413,9	100,0	4021	100,0	+1460	+57,0

Аналіз табл. 2.5 показав, що сума дебіторської заборгованості ТОВ «Вхххххххх» у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 1 млн. 460 тис. грн. або на 57%, за рахунок суми іншої поточної дебіторської заборгованості, яка зросла на 2 млн. 603 тис. грн., або у 3,2 рази.

Зниження відмічено по заборгованості за продукцію ТОВ «Вхххххххх» на 1 млн. 143 тис. грн., або на 82,4%.

У структурі дебіторської заборгованості ТОВ «Вхххххххх» за 2019 переважає частка заборгованості за розрахунками з бюджетом – 54,2%, у 2020 - 2021 рр. – частка іншої поточної дебіторської заборгованості, відповідно 93,8 % та 93,9 %.

В пасиві показуються джерела засобів, вкладених в активи, тобто відображається яким чином здійснюється фінансування активів. Одним з головним елементів «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» є сума власного капіталу (рядки 1400 - 1495). Для заповнення першого розділу пасиву балансу використовують рахунки 40-46. Методика формування даного розділу розкрита у табл. 2.6.

Методика формування статей I розділу пасиву балансу

ТОВ «Вхххххххх» (станом на кінець 2021 року)

Назва статті	Код рядка	Вихідні дані
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	Кт 40, 41
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	Кт 441 або (Дт 442)
Всього по розділу 1	1495	р. 1400 ± 1420

У рядку 1400 наводиться зафіксована в засновницьких документах сума статутного капіталу ТОВ «Вхххххххх». Протягом досліджуваних років він складає 7400 грн. Перелік засновників юридичної особи згідно засновницьких документів представлено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Перелік засновників ТОВ «Вхххххххх»

Перелік засновників	Адреса засновника	Розмір внеску до статутного фонду	Частка (%)
Черновал Олександр Олександрович	Полтавська обл., м. Горішні Плавні	1 480,00 грн	20,0000
Кузьменко Сергій Петрович	Полтавська обл., Кременчуцький р-н, село Пришиб	5 796,67 грн	78,3334
Різник Михайло Юрійович	Полтавська обл., м. Кременчук	123,33 грн	1,6666

Використовуючи дані фінансової звітності ТОВ «Вхххххххх» проведемо аналізу динаміки та структури власного капіталу за 2019 – 2021 рр. (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка, склад та структура власного капіталу ТОВ «Вхххххххх» за 2019- 2021 рр. (станом на кінець року)

Статті власного капіталу	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	у %
Зареєстрований капітал	7,4	0,0	7,4	0,0	7,4	0,0	0	0
Нерозподілений прибуток	23055,9	100,0	24563	100,0	24563	100,0	+1507,1	+6,5
Разом – власний капітал	23063,3	100,0	24570,4	100,0	24570,4	100,0	+1507,1	+6,5

Аналіз даних табл. 2.8 показав, що сума власного капіталу ТОВ «Вхххххххх» збільшилася у 2021 році порівняно з 2019 р. на 1 млн 507,1

тис. грн, або на 6,5 % за рахунок зростання суми нерозподіленого прибутку. У структурі власного капіталу ТОВ «Вхххххххххх» переважає частка нерозподіленого прибутку, протягом досліджуваних років вона склала 100 %.

Довгострокові зобов'язання ТОВ «Вхххххххххх» представлені сумою довгострокових кредитів у 2020 році. У статті «Довгострокові кредити банків» наводиться сума заборгованості підприємства банкам за отриманими від них позиками, яка не є поточним зобов'язанням. Зазначимо, що станом на кінець 2020 року сума довгострокового кредиту становила 120,9 тис. грн., станом на кінець 2021 року кредит було погашено.

Розглянемо третій розділ пасиву «Поточні зобов'язання і забезпечення» ТОВ «Вхххххххххх». Методика заповнення наведена в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

**Методика формування статей III розділу пасиву балансу
ТОВ «Вхххххххххх» (станом на кінець 2021 року)**

Назва статті	Код рядка	Вихідні дані
Короткострокові кредити банків	1600	Кт 60, 31 (овердрафт)
Поточна кредиторська заборгованість:		
- за довгостроковими зобов'язаннями	1610	Кт 61
- за товари, роботи, послуги	1615	Кт 63
- по розрахунках з бюджетом	1620	Кт 641, 642
- розрахункам по страхуванню	1625	Кт 65
- розрахункам по оплаті праці	1630	Кт 66
Інші поточні зобов'язання	1690	Кт 36, 372, 373, 376, 377, 643, 644, 68
Всього по розділу III	1695 р.	1600 + р. 1610 + р. 1615 + р. 1620 + р. 1625 + р. 1630 + р. 1690

Зокрема, залишок по рахунку у 60 обліковувався у 2020 році – 2 млн 500 тис. грн. Позитивною тенденцією є відсутність облікованих кредитів на кінець 2021 року.

Вагому частку у поточних зобов'язаннях займає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, де відображається сума заборгованості постачальникам. Зокрема, для здійснення діяльності підприємство придбає паливо: А-95, А-92 та газ бутан-пропан. Для ТОВ

«Вхххххххххх» актуальним є використання тарних матеріалів (ящики дерев'яні, бочки тощо) для зберігання запасних частин. Для проведення поточного ремонту ТОВ «Вхххххххххх» придбає будівельні матеріали. Для працівників у ТОВ «Вхххххххххх» придбається захисний одяг: робочі халати, комбінезони, куртки, рукавички (латексні, трикотажні, брезентові, нітрилові, шкіряні, поліестерові, нейлонові) тощо. Також, підприємство закуповує відра, віники, полотенця, совки і т.д. Для отримання послуг з електропостачання у ТОВ «Вхххххххххх» заключено договір з АТ «Кременчукобленерго», водопостачання – КП «Кременчукводоканал», тепла енергія – Кременчуцьке обласне КВП теплового господарства «Кременчуктеплоенерго». Крім того підприємство може отримувати безліч дрібних послуг по ремонту оргтехніки, заправки картриджів, чистки картриджів і т.д. Для отримання всього зазначеного ТОВ «Вхххххххххх» співпрацює з фізичними та юридичними особами, які є по відношенню до досліджуваного підприємства є постачальниками та підрядниками.

Зобов'язання за розрахунками з бюджетом відображається заборгованість ТОВ «Вхххххххххх» за податками та зборами.

Досліджуване підприємство перебуває на спрощеній системі оподаткування (4 група), тобто сплачує єдиний податок. Крім того, ТОВ «Вхххххххххх» є платником ПДВ (податковий номер 304069816346), ПДФО, ВЗ та інших податків та платежів.

Заборгованість за розрахунками з оплати праці відображається заборгованість досліджуваного підприємства за нарахованою, але ще не сплаченою сумою оплати праці.

Інші поточні зобов'язання відображають суму заборгованості кредиторам, яка не включена до інших її статей.

Аналіз динаміки та структури зобов'язань та забезпечень ТОВ «Вхххххххххх» за 2019 – 2021 рр. представлено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Динаміка та структура зобов'язань та забезпечень

ТОВ «Вхххххххх» за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)

Види зобов'язань	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
1. Довгострокові зобов'язання	817,3	30,5	120,9	3,9	-	-	-817,3	-100
2. Поточні зобов'язання, в т.ч. за:								
довгостроковими зобов'язаннями	1859,5	69,5	2977,3	96,1	663	100	-1196,5	-64,3
товари, роботи, послуги	161,5	8,7	161,5	5,4	161,5	24,4	-	X
розрахунками з бюджетом	-	-	2727,2	91,6	178,5	26,9	+178,5	X
розрахунками зі страхування	1629,8	87,6	-	-	259	39,1	-1370,8	-84,1
розрахунками з оплати праці	43	2,3	53,4	1,8	26	3,9	-17	-39,5
Всього:	25,2	1,4	35,2	1,2	38	5,7	+12,8	+50,8
	2676,8	100,0	3098,2	100,0	663	100,0	-2013,8	-75,2

У 2021 р. порівняно з 2019 р. сума довгострокових зобов'язань зменшилась на 817,3 тис. грн. або на 100%.

У 2021 р. порівняно з 2019 р. сума поточних зобов'язань зменшилась на 1 млн. 196,5 тис. грн. або на 64,3%. У складі поточних зобов'язань підвищення відмічено по таких складових: сумі заборгованості за товари, роботи та послуги на 178,5 тис. грн., розрахунками з оплати праці на 12,8 тис. грн., або на 50,8%. Зниження відмічено по таким складовим: за розрахунками з бюджетом на 1 млн. 370,8 тис. грн. або на 84,1%, за розрахунками за страхуванням на 17 тис. грн. Аналізуючи структуру поточної заборгованості, можна зробити висновок, що протягом 2020 року переважає частка заборгованості за товари, роботи та послуги – 91,6%. У 2019 та 2021 рр. – частка за розрахунками з бюджетом – 87,6% та 39,1%.

Загальні вимоги до фінансової звітності викладено в однойменному НП(С)БО 1. Звітність подається у Державну службу статистики України, м. Полтава (номер органу 37507880), взяття на облік досліджуваного підприємства відбулося 16 червня 1999 року.

Регламентована звітність, у тому числі й «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», подається до державних органів, у форматі, що затверджений наказом ДПАУ «Про затвердження формату (стандарту) електронного документа звітності платників податків» № 351 від 19.08.2005 р. у файли з розширенням XML. Даний сервіс активізується при натисканні на опції «Вивантаження» - «Вивантажити в xml».

Подання електронної податкової звітності для платників податків має свої переваги та недоліки. До переваг можна віднести економію часу, наявність додаткових можливостей програмного забезпечення, постійне оновлення, контроль стану та якості здачі звітності, доступна вартість програми, формування електронного архіву тощо. Натомість недоліки пов'язані з оплатою послуг інтернету, перебої з роботою інтернету або програмного забезпечення, формуванням масиву електронних документів, які необхідні у разі перевірки, робота з ключами АЦСК. Подання податкової електронної звітності розпочинається з придбання сертифікатів і вибору програмного забезпечення. Ринок програмного забезпечення на сьогодні досить різноманітний.

У табл. 2.11. узагальнено переваги та недоліки програмного забезпечення у частині подання електронної податкової звітності.

Перелік програмного забезпечення не є повним, але якщо проаналізувати наведений перелік переваг та недоліків, то можна зробити висновок, що головним чином електронна звітність економить час, а основним недоліком є технічні неполадки, обмеження у бланках документів та у роботі з ПН. Але за умови високого рівня матеріально-технічного забезпечення підприємства та програмного обслуговування, переваги перевищують її недоліки.

У ТОВ «Вххххххххх» для формування та подання фінансової звітності використовується «М.Е.Дос». Для створення, обробки, збереження та подачі фінансової звітності, і зокрема, форми № 1 «Балансу» до контролюючих органів телекомунікаційними засобами, у програмі «М.Е.Дос» передбачено модуль «Реєстр звітів».

Таблиця 2.11

Переваги та недоліки програмного забезпечення

Переваги	Недоліки
Єдине вікно подання електронної звітності	
Безкоштовне ПЗ, можливість формувати і підписувати звітність, підписувати та реєструвати податкові накладні	Незручність сервісу, затримки в оновленні, не налаштована підтримка ПЗ, не має можливості обміну ПН, складність з налаштуванням
Сота	
Зручність та легкість у використанні, при імпорті ПН в довідниках автоматично створюється картка контрагента, перенесення даних з іншого ПЗ, автоматичне заповнення з картки підприємства	Відсутність сітьового варіанту роботи, недостатній архів бланків звітності, неналагоджена робота з імпортом у ПН у частині ЄДРПОУ, відсутність імпорту довідників співробітників та контрагентів, немає можливості обміну ПН, необхідність працювати тільки у Windows
Тахер	
Онлайн бухгалтерія для малого бізнесу, зручний сервіс для бухгалтерів, які ведуть багато ФОП, при використанні безкоштовного ПЗ є можливість подавати звітність протягом 30 днів, у платній версії – робота з первинними документами, автоматичне формування звітності, зручність реєстрації, висока швидкість роботи, нагадування про оплату податків та реквізити для сплати	Сервіс передбачений для ФОП на єдиному податку, без найманих працівників, безкоштовна версія не дає можливості перевірити правильність підрахунків, мінімальна кількість довідників, немає можливості подати звіти у статистику
MEDoc IS	
Реалізація повноцінного електронного документообороту, можливість підписання первинних документів та відправка ПН контрагенту, можливість створювати безліч профілів компаній і ФОП, сітьовий варіант роботи, режим роботи в режимі онлайн SaaSсервіс, автоматичний розрахунок полів, заповнення з картки підприємства, розширений функціонал модуля первинних документів, налаштування під будь-якого клієнта та виду діяльності	Загруженість ПЗ, повільність роботи, для роботи з деякими ключами необхідно придбавати ліцензії, необхідність працювати тільки у Windows
Арт-Звіт	
Можливість роботи з філіями, складання консолідованої звітності, створення безліч профілів компаній та ФОП, робота з кількома підприємствами одночасно, автоматичний розрахунок полів, заповнення з картки підприємства, можливість роботи з кількома звітами одночасно на одному екрані	Містить обмежений перелік звітів, застарілий інтерфейс, погана інформативність по задачі звітності, немає сітьового варіанта роботи, немає можливості роботи з єдиною базою даних з кількох комп'ютерів

Перед початком створення форми фінансового звіту обирається звітний період, а із загальної групи «Бланки» необхідний бланк, шляхом вибору опції «Створити». Бланк звіту після відкриття автоматично заповнюється даними із ідентифікаційної картки реквізитів ТОВ «Vxxxxxxx».

Після заповнення документу його перевіряють шляхом обрання опції «Наступні дії» - «Перевірити звіт» (рис. 2.3).

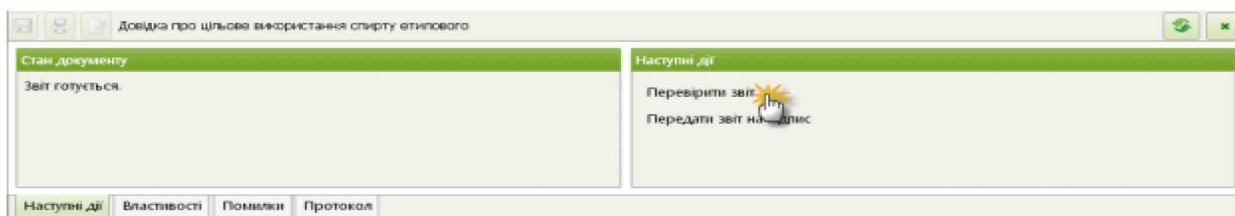

Рис. 2.3. Порядок перевірки створеного звіту

У разі виявлення програмою «М.Е.Дос» помилок, на екран червоним кольором відсвітяться поля, що підлягають корегування, а на вкладці «Помилки» виводиться перелік рекомендацій щодо їх виправлення. Після виправлення звіт перевіряється повторно підписів, зокрема у ТОВ «Вххххххххх»: меню «Адміністрування» – «Параметри системи» – «Підпис». Звіт підписується із опції «Наступні дії» – «Передати звіт на підпис» – «Підпис» – тип підпису «Бухгалтер-Керівник-Ппечатка», шляхом введення паролю у відповідне поле секретного ключа. Підписати документи можна тільки із вкладки «Наступні дії» як у відкритому документі, так і з реєстру (рис. 2.4).

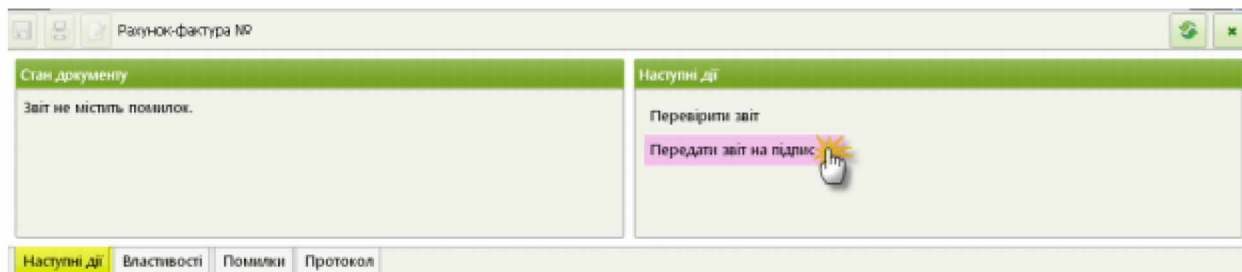

Рис. 2.4. Порядок передачі звіту на підпис

Після підписання документів їх передають до контролюючих органів, шляхом обрання опції «Подати у контролюючий орган». Як результат у меню «Протокол», з'явиться запис про відправку. У разі прийняття звіту контролюючими органами, генерується відповідь у вигляді «Повідомлення про прийом документу» та «Квитанція з результатами обробки звіту», що надходять у «М.Е.Дос» як звичайна вхідна кореспонденція.

При наявності відповідей «М.Е.Дос-Online» повідомить про це (рис. 2.5).

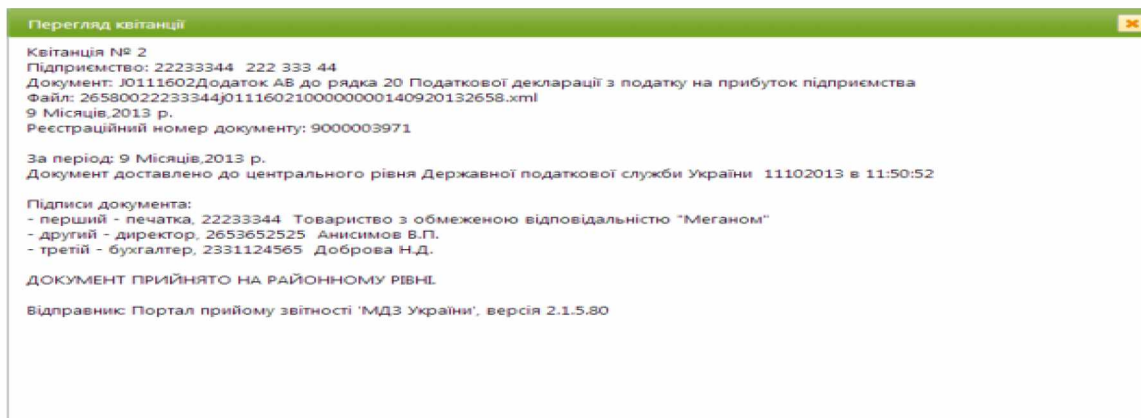

Рис. 2.5. Форма «Квитанція з результатами обробки звіту»

Файли «Повідомлення» та «Квитанції» прикріплюються до документу, що відправлявся. Вміст прийнятих «Повідомлення» та «Квитанції» можна переглянути на панелі вкладок документу у вкладці «Протокол», де з'являються записи «Повідомлення» та «Квитанція №1» відповідно.

Узагальнюючи вище викладене, можна зробити висновок, що автоматизація подання звітності уможливорює істотно полегшити працю бухгалтера, підвищити оперативність та точність облікової інформації, уможливорює здійснювати економічний та фінансовий аналіз роботи підприємства та пошуку резервів щодо підвищення ефективності цієї роботи. Наразі використання програмного продукту «1 С: Підприємство 8.3», забезпечує найбільш повний спектр можливостей для ведення обліку.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання

Використовуючи дані Фінансової звітності – «Балансу (Звіту про фінансовий стан)» та «Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за 2019 – 2021 рр. ТОВ «Вхххххххххх» (додатки А, Б, В) проведемо оцінку фінансового стану, а саме аналіз: складу, динаміки та структури доходів і витрат діяльності; складу, динаміки та структури джерел формування капіталу; складу, показників ліквідності та платоспроможності; ліквідності балансу тощо.

Доходи ТОВ «Вхххххххххх» отримує від основного виду діяльності – це реалізація сільськогосподарської продукції. Наприклад, станом на 2020 р. процес реалізації представлений продажем зерна озимої пшениці 3996 ц на суму 1839004 грн, кукурудзи на зерно 2205 ц на суму 1087626 грн, ячменю 5043 ц на суму 2086996 грн, насіння соняшнику 3678 ц на суму 4709324 грн.;

Крім того, доходи можуть бути отримані в ході іншої операційної діяльності (реалізація виробничих запасів, надання в оренду основних засобів, лишки при інвентаризації, відсотки за зберігання коштів на поточному рахунку та інші). Доходи є важливим показником для визначення прибутковості, а отже і рентабельності діяльності.

Для аналізу динаміки, складу та структури доходів діяльності ТОВ «Вхххххххххх» використано інформацію «Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за 2019– 2021 рр. (табл. 3.1).

Отже, у 2021 році 94,2% доходів становить чистий дохід від основної операційної діяльності (товарів, робіт, послуг), 5,8% – доходи від іншої операційної діяльності. За період 2019 - 2021 рр. сума доходів від основної операційної діяльності збільшилась на 16 млн. 226,8 тис. грн. або на 94,5%. Доходи від іншої операційної діяльності характеризуються збільшенням на 1 млн. 715,2 тис. грн., або у 6,1 рази.

Таблиця 3.1

Структура і динаміка доходів

ТОВ «Вхххххххх» за 2019 - 2021 рр.

Види доходів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. (+,-) до 2019 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсо- лютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід від основної операційної діяльності	17173,1	98,1	16968,2	99,7	33399,9	94,2	+16226,8	+94,5
Ігші операційні доходи	334	1,9	48,3	0,3	2049,2	5,8	+1715,2	У 6,1 р.
Усього	17507,1	100,0	17016,5	100,0	35449,1	100,0	+17942	У 2 р.

В цілому у динаміці досліджуваних років доходи ТОВ «Вхххххххх» зросли у 2021 році порівняно з 2019 роком на 17 млн. 942 тис. грн. або у 2 рази.

Використавши дані ф. № 2 Звіт про фінансові результати проаналізуємо у табл. 3.2 динаміку та структуру витрат та відрахувань ТОВ «Вхххххххх».

Таблиця 3.2

Динаміка та структура витрат і відрахувань

ТОВ «Вхххххххх» за 2019 - 2021 рр.

Види витрат і відрахувань	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	8337,4	80,7	11917,6	87,9	23302	84,8	+14964,6	У 2,8 р.
Інші операційні витрати	1148,1	11,1	1034,3	7,6	4033,1	14,7	+2885	У 3,5 р.
Інші витрати	842	8,2	612	4,5	146,2	0,5	-695,8	-82,6
Усього витрат	10327,5	100,0	13563,9	100,0	27481,3	100,0	+17153,8	У 2,7 р.

Аналіз витрат ТОВ «Вхххххххх» показав, що у 2021 р. порівняно з 2019 р. їх сума збільшилась на 17 млн. 153,8 тис. грн. або у 2,7 рази. Зросла сума собівартості реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) на 14 млн. 964,6 тис.

грн. або у 2,8 рази. Збільшилась також сума інших операційних витрат на 2 млн. 885 тис. грн., або у 3,5 рази. Знизилась сума втрат від інвестиційної діяльності на 695,8 тис. грн. або на 82,6%.

Найважливішим економічним показником функціонування підприємства є прибуток. Бухгалтерський підхід до визначення прибутку підприємства базується на даних форми 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», де відображаються доходи та витрати підприємства в розрізі видів діяльності: операційної (рахунок 70, 71, 90, 92, 93, 94), фінансової (рахунок 73, 95) та іншої звичайної діяльності (96, 97, 72, 74). Зіставлення доходів та витрат дає можливість визначити фінансовий результат в розрізі видів діяльності (рахунок 791, 792, 793) та чистий прибуток (збиток) (рахунок 441, 442).

Динаміка складових фінансових результатів досліджуваного підприємства представлено на рис. 3.1.

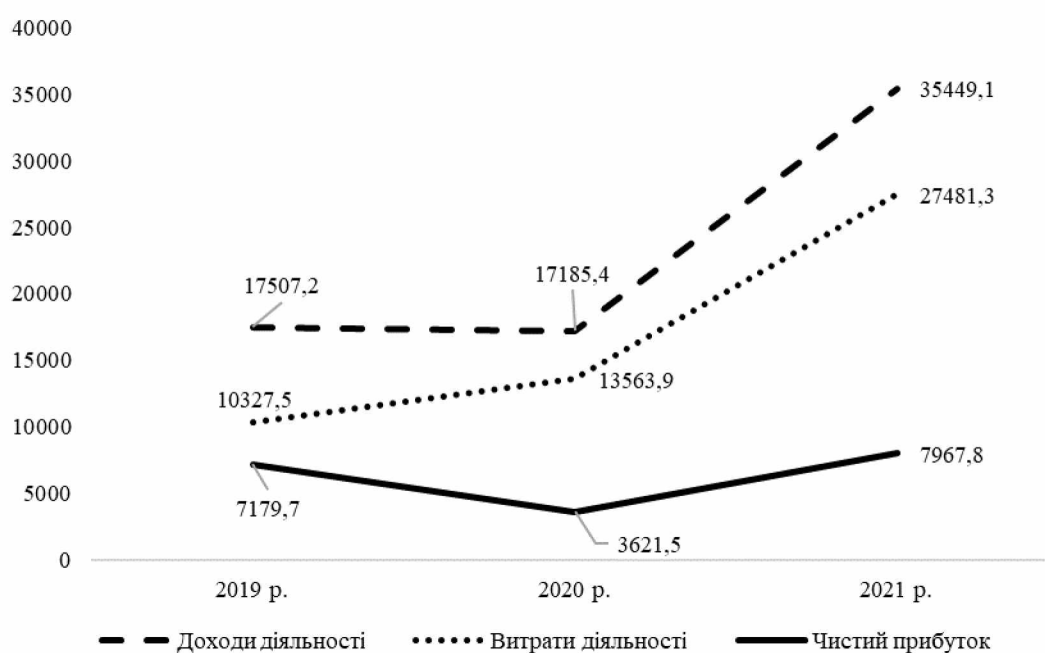

Рис. 3.1. Динаміка доходів, витрат діяльності та чистого прибутку ТОВ «Вхххххххх» за 2019 – 2021 рр., тис. грн.

Аналіз майна ТОВ «Вхххххххх» за 2019 – 2021рр. починається з аналізу складу, структури та динаміки загального капіталу (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Динаміка та структура майна ТОВ «Вххххххххя»
за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види активів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Майно – всього	32232,1	100,0	34064	100,0	37108,2	100,0	+4876,1	+15,1
1. Необоротні активи	20531,3	63,7	16942,1	49,7	20187,4	54,4	-343,9	-1,7
1.1. Основні засоби	20378,9	63,2	16927,1	49,7	20172,4	54,4	-206,5	-1,0
2. Оборотні активи	11700,8	36,3	17121,9	50,3	16920,8	45,6	+5220	+44,6
2.1. Запаси	7033,4	21,8	9687,7	28,4	12899,8	34,8	+5866,4	+83,4
2.1.1. Виробни чі запаси	4959,8	15,4	6330,7	18,6	6338,9	17,1	+1379,1	+27,8
2.1.2. Готова продукція та товари	2073,6	6,4	3357	9,9	6560,9	17,7	+4487,3	У 3,2 р.
2.2. Поточна дебіторська заборгованість	2561	7,9	7413,9	21,8	4021	10,8	+1460	+57,0
2.3. Грошові кошти	663,3	2,1	-	-	-	-	-663,3	-100
2.4 Інші оборотні активи	1443,1	4,5	20,3	0,1	-	-	-1443,1	-100

Аналіз майнового стану показав, що у 2021 році вартість майна ТОВ «Вххххххххя» порівняно з 2019 роком зросла на 4 млн. 876,1 тис. грн. або на 15,1%. Вартість необоротних активів, яка представлена основними засобами, знизилась на 343,9 тис. грн., або на 1,7%.

Вартість оборотних активів ТОВ «Вххххххххя» збільшилась у 2021 році порівняно з 2019 роком на 5 млн. 220 тис. грн., або на 44,6%. Зростання відмічено у вартості запасів на 5 млн. 866,4 тис. грн., або на 83,4%, які представлені виробничими запасами та готовою продукцією та товарами. Підвищення відмічено по вартості поточної дебіторської заборгованості на 1 млн. 460 тис. грн., або на 57%. Зниження відмічено по вартості грошових коштів та поточних фінансових інвестицій на 663,3 тис. грн., або на 100%.

Вартість інших оборотних активів зменшилась на 1 млн. 443,1 тис. грн., або на 100%.

У структурі майна ТОВ «Вхххххххххх» за 2019 та 2021 рр. переважає питома вага необоротних активів – 63,7% та 54,4%. У 2020 році – питома вага оборотних активів – 50,3%. Структура майна ТОВ «Вхххххххххх» станом на 2021 рік представлено на рис. 3.2.

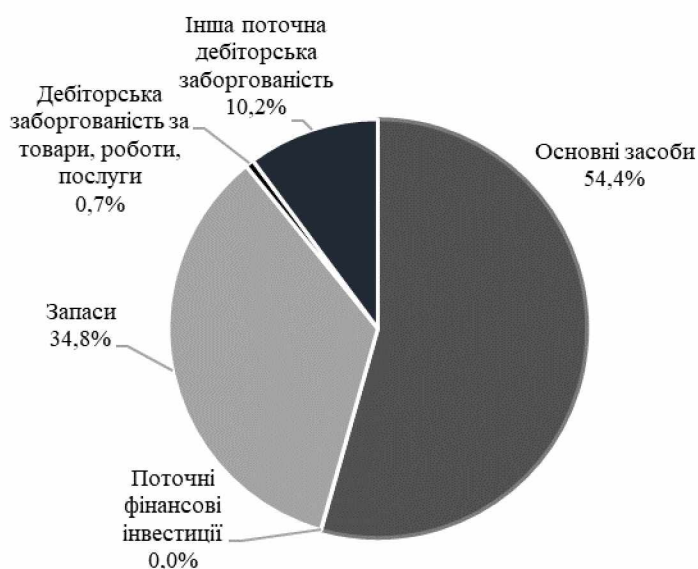

Рис. 3.2. Структура майна ТОВ «Вхххххххххх» станом на 2021 рік, %

Динаміка та структура джерел формування капіталу ТОВ «Вхххххххххх» відображено у табл. 3.4.

Аналіз даних табл. 3.4 показав, що загальна сума капіталу досліджуваного підприємства у 2021 р. збільшилась порівняно з 2019 р. на 4 млн. 8476,1 тис. грн. або на 15,1%. Сума власного капіталу підприємства зросла на 9 млн. 474,9 тис. грн. або на 41,1%, за рахунок зареєстрованого капіталу та нерозподіленого прибутку. Сума зобов'язань та забезпечень ТОВ «Вхххххххххх» у 2021 році порівняно з 2019 роком зменшилась на 4 млн. 598,8 тис. грн., або на 50,2% за рахунок суми довгострокових і поточних зобов'язань та забезпечень, які представлені поточною кредиторською заборгованістю.

Таблиця 3.4

Динаміка та структура джерел формування капіталу

ТОВ «Вххххххххх» за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)

Види пасивів	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	у %
Капітал – всього	32232,1	100,0	34064	100,0	37108,2	100	+4876,1	+15,1
1. Власний капітал	23063,3	71,6	24570,4	72,1	32538,2	87,7	+9474,9	+41,1
1.1. Зареєстро- ваний (пайовий) капітал	7,4	0,0	7,4	0,0	7,4	0,0	-	X
1.2. Нерозпо- ділений прибуток	23055,9	71,5	24563	72,1	32530,8	87,7	+9474,9	+41,1
2. Зобов'язання і забезпечення	9168,8	28,4	9493,6	27,9	4570	12,3	-4598,8	-50,2
2.1. Довгостро- кові зобов'язання і забезпечення	817,3	2,	120,9	0,4	-	-	-817,3	-100
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	8351,5	25,9	9372,7	27,5	4570	12,3	-3781,5	-45,3
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	1859,5	5,8	2977,3	8,7	663	1,8	-1196,5	-64,3

Структура джерел формування капіталу ТОВ «Вххххххххх» станом на 2021 рік представлено на рис. 3.3. Отже, у структурі пасивів ТОВ «Вххххххххх» протягом 2019 – 2021 рр. переважає питома вага власного капіталу підприємства – 71,6%, 72,1% та 87,7%.

Зобов'язання та забезпечення ТОВ «Вххххххххх» складають 12,3 % вартості джерел формування майна, при цьому поточна кредиторська заборгованість складає 1,8 %.

Проведемо аналіз показників структури джерел формування капіталу ТОВ «Вххххххххх», використовуючи дані табл. 3.5.

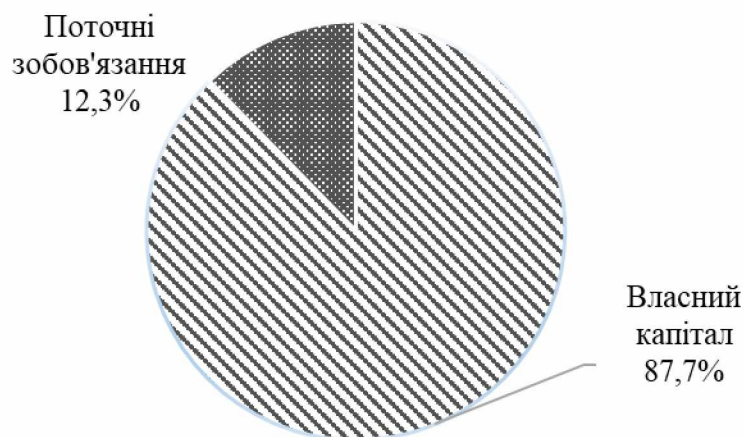

Рис. 3.3. Структура джерел формування капіталу ТОВ «Вxxxxxxx» станом на 2021 рік, %

Результати виконаних розрахунків свідчать про високий рівень фінансової стійкості ТОВ «Вxxxxxxx» за показниками структури джерел формування капіталу.

Таблиця 3.5

Показники структури джерел формування капіталу ТОВ «Вxxxxxxx» за 2019 - 2021 рр.

Показники	Нормативне значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+; -) 2021 р. до 2019 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,716	0,721	0,877	+0,161
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,284	0,279	0,123	-0,161
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,398	0,386	0,140	-0,257
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	2,515	2,588	7,120	+4,605

Так, значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на кінець звітнього року частка власного капіталу у валюті балансу становить 87,7%, це на 0,161 пункт більше порівняно з 2019 роком. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу зменшився відповідно з 0,284 до 0,123, що свідчить про підвищення рівня фінансової незалежності підприємства від кредиторів.

Позитивними також є показники фінансового ризику та фінансової стабільності. Зокрема, коефіцієнт фінансового ризику знизився з 0,398 у 2019 році до 0,140 у 2021, при нормативі <1.

Коефіцієнт фінансової стабільності протягом 2021 року є вище нормативного – на 6,120 пункти. В цілому, можна зробити висновок, що показники структури капіталу є вище нормативного значення та свідчать про те, що ТОВ «Вхххххххххх» є фінансово стійкий фінансовий стан та є незалежним від кредиторів.

Використаємо дані табл. 3.6 для оцінки платоспроможності ТОВ «Вхххххххххх» систему показників, які мають назву коефіцієнтів ліквідності.

Таблиця 3.6

**Показники оцінки ліквідності та платоспроможності
ТОВ «Вхххххххххх» за 2019 – 2020 рр.**

Показники	Норматив- не значення	Роки			Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.
		2019	2020	2021	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,079	0,000	0,000	-0,079
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	0,559	0,793	0,880	+0,321
Загальний коефіцієнт покриття	\geq 1,5	1,401	1,827	3,703	+2,302
Коефіцієнт платоспроможності	\geq 0,1	0,079	0,000	0,000	-0,079
Коефіцієнт критичної ліквідності	\geq 0,8	0,807	1,151	2,316	+1,508

Станом на 2021 рік коефіцієнт абсолютної ліквідності є вище нормативного на 0,2 пункти, тобто використавши грошові кошти підприємства не мало змогу погасити поточні зобов'язання (на 1 грн поточних зобов'язань припадало 0,0 грн. грошових коштів).

Проміжний коефіцієнт покриття є вище нормативного у 2021 році на 0,180 пункти. Розрахований показник показав, що відповідно на 1 грн поточних зобов'язань припадало відповідно до 2021 року 0,88 грн.(при нормативі \geq 0,7).

Загальний коефіцієнт покриття є вище нормативного протягом 2021 року. На 1 грн. поточних зобов'язань у 2021 р. припадає 3,7 грн. оборотних активів підприємства (при нормативі $\geq 1,5$).

В цілому, можна зробити висновок, що показники структури капіталу є вище нормативного значення та свідчать про те, що ТОВ «Вхххххххххх» є фінансово стійкий фінансовий стан та є незалежним від кредиторів. Показники ліквідності є вище нормативного, що характеризує фінансовий стан ТОВ «Вхххххххххх» як ліквідний і платоспроможний.

3.2. Аналіз структури та динаміки майна і джерел формування капіталу

В даний час багато з негативних зовнішніх причин падіння економічного зростання країни подолані, але можливість опинитися окремим суб'єктам підприємництва в передкризовому і кризовому економічному становищі залишається. Причинами такого стану можуть бути як зовнішні (скорочення обсягів виробництва; зростання інфляції; велике податкове навантаження, нестабільність регулюючого законодавства; зниження рівня реальних доходів населення; зростання безробіття; посилення монополізму на ринку; суттєве зниження попиту; зростання пропозиції товарів-субститутів; політична нестабільність; негативні демографічні тенденції; стихійні лиха; погіршення кримінальної ситуації тощо), так і внутрішні (неефективний маркетинг; неефективна структура поточних витрат, висока частка постійних витрат; низький рівень використання основних засобів; недостатньо диференційований асортимент продукції; неефективна фінансова стратегія; надмірна частка позичкового капіталу; зростання дебіторської заборгованості; неефективний фінансовий менеджмент), а наслідок - загроза банкрутства і ймовірність ліквідації підприємства.

Основною ознакою підприємств, які знаходяться у передкризовому стані – втрата їх платоспроможності. Але ж кризова ситуація виникає не відразу, а поступово. Для відновлення платоспроможності, або ж для уникнення такої ситуації, необхідно на підприємствах організувати ефективну систему антикризового управління. Доцільно, створення аналітичного відділу на підприємстві, або ж введення до штатного розпису посади аналітика.

Основні завдання аналізу використання майна підприємства є: визначення рівня забезпеченості основними та оборотними засобами; відповідність складу, структури, рівня основних та оборотних засобів потребам виробничого процесу; оцінка ефективності використання ресурсів підприємства; встановлення резервів підвищення ефективності роботи підприємства.

Відтак, майновий стан суб'єкта господарювання визначає сукупність економічних показників, що відображають наявність і використання його ресурсів, а також реальні й потенційні фінансові можливості.

З урахуванням поділу видів майна за класифікаційними ознаками проаналізуємо склад, структуру та динаміку активів балансу ТОВ «Вхххххххх», використавши форму № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» табл. 3.7.

Таблиця 3.7

**Склад, структуру та динаміку активів балансу ТОВ «Вхххххххх»
за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)**

Вид майна (активів)	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	у %
А	1	2	3	4	5	6	7	8
За характером участі у господарському процесі та швидкості обороту								
Необоротні	20531,3	63,7	16942,1	49,7	20187,4	54,4	-343,9	-1,7
Оборотні	11700,8	36,3	17121,9	50,3	16920,8	45,6	+5220	+44,6
Усього	32232,1	100	34064	100	37108,2	100	+4876,1	+15,1
За формою функціонування								
Матеріальні	27549,7	89,5	26614,8	78,2	33072,2	89,1	+5522,5	+20,0
Нематеріальні	-	-	-	-	-	-	-	-

Продовж. табл. 3.7

А	1	2	3	4	5	6	7	8
Фінансові	3239,3	10,5	7428,9	21,8	4036	10,9	+796,7	+24,6
Усього	30789	100	34043,7	100	37108,2	100	+6319,2	+20,5
За чутливістю до інфляційних процесів								
Монетарні	3224,3	10,5	7413,9	21,8	4021	10,9	+796,7	+24,7
Немонетарні	27549,7	89,5	26614,8	78,2	33072,2	89,1	+5522,5	+20,0
Усього	30774	100	34028,7	100	37093,2	100,0	+6319,2	+20,5
За рівнем ліквідності								
Високоліквідні	663	2,1	-	-	-	-	-663	-100
Середньоліквідні	4004	12,4	7434	21,9	4021	10,8	+17	+0,4
Низьколіквідні	7033	21,8	9688	28,4	12900	34,8	+5866	+83,4
Важколіквідні	20531	63,7	16942	49,7	20187	54,4	-344	-1,7
Усього	32232	100	34064	100	37108	100	+4876	+15,1

Отже, загальна вартість активів ТОВ «Вххххххххх» збільшилася на 32 млн. 232,1 тис. грн., або на 15,1%. Аналіз складу, структури та динаміки активів в розрізі класифікаційних ознак показав:

- за характером участі у господарському процесі та швидкості обороту активи поділяють на необоротні та оборотні, при цьому вартість необоротних зменшилась у 2021 році порівняно з 2019 роком на 343,9 тис. грн, або на 1,7%, оборотних зросла на 5 млн. 220 тис. грн. або на 44,6%. У структурі у 2019-2021 рр. переважала частка необоротних – 63,7%, 54,4%. У 2020 році – частка оборотних активів – 50,3%.

- за формою функціонування у ТОВ «Вххххххххх» обліковано матеріальні, вартість яких за досліджуваний період зросла на 5 млн.522,5 тис. грн, або на 20% та фінансові, сума зростання відповідно – 796,7 тис. грн., або на 24,6%. У структурі переважає частка матеріальних, на кінець 2021 р. вона склала 89,1%, що на 0,4 пункти менше порівняно з 2019 роком;

- за чутливістю до інфляційних процесів активи поділяються на монетарні та немонетарні. У 2021 році порівняно з 2019 роком вартість монетарних зросла на 796,7 тис. грн. або на 24,7%, тоді як немонетарних зросла на 5 млн. 522,5 тис. грн, або на 20%. У структурі переважає частка немонетарних, відповідно 89,5%, 78,2%, 89,1%,

- за рівнем ліквідності активи ТОВ «Вххххххххх» поділяють:

1. Високоліквідні (грошові кошти), їх сума у 2021 році порівняно з 2019

роком знизилась на 663 тис. грн., або на 100%.

2. Середньоліквідні (дебіторська заборгованість) – сума яких зросла на 17 тис. грн., або на 0,4%.

3. Низьколіквідні (запаси) – їх вартість збільшилась на 5 млн. 866 тис. грн. або на 83,4%.

4. Важко-ліквідні (основні засоби) – вартість зменшилась на 344 тис. грн. або на 1,7%.

У структурі активів переважають протягом досліджуваних років важко-ліквідні активи.

З урахуванням поділу видів джерел формування капіталу за класифікаційними ознаками проаналізуємо склад, структуру та динаміку пасивів балансу ТОВ «Вхххххххх» (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

**Склад, структуру та динаміку пасивів балансу ТОВ «Вхххххххх»
за 2019 – 2021 рр. (станом на кінець року)**

Вид джерел формування капіталу (пасивів)	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р	
	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	сума, тис. грн	у % до під-сумку	суми, тис. грн	у %
A	1	2	3	4	5	6	7	8
За характером формування (власністю)								
Власний капітал	23063,3	71,6	24570,4	72,1	32538,2	87,7	+9474,9	+41,1
Позиковий капітал	9168,8	28,4	9493,6	27,9	4570	12,3	-4598,8	-50,2
Усього	32232,1	100	34064	100	37108,2	100,0	+4876,1	+15,1
За рівнем відповідальності власного капіталу								
Зареєстрований капітал	7,4	0,1	7,4	0,1	7,4	0,1	x	X
Додатковий капітал	23055,9	99,9	24563	99,9	32530,8	99,9	+9474,9	+41,1
Усього	23063,3	100	24570,4	100	32538,2	100	+9474,9	+41,1
За тривалістю використання								
Постійний капітал	23880,6	74,1	24691,3	72,5	32538,2	87,7	+8657,6	+36,3
Змінний капітал	8351,5	25,9	9372,7	27,5	4570	12,3	-3781,5	-45,3
Усього	32232,1	100	34064	100	37108,2	100	+4876,1	+15,1
За періодом погашення зобов'язань								
Поточні зобов'язання	8351,5	91,1	9372,7	98,7	4570	100	-3781,5	-45,3

Продовж. табл. 3.8

А	1	2	3	4	5	6	7	8
Довгострокові зобов'язання	817,3	8,9	120,9	1,3	-	-	-817,3	-100
Усього	9168,3	100	9493,6	100	4570	100	-4598,3	-50,2
За терміновістю оплати зобов'язань								
Найбільш термінові зобов'язання	8190	89,3	6711	70,7	4409	96,5	-3782	-46,2
Короткострокові зобов'язання і забезпечення	162	1,8	2662	28,0	162	3,5	x	X
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	817	8,9	121	1,3	-	-	-817	-100
Усього	9169	100	9494	100	4571	100	-4598	-50,1

Отже, аналіз складу, структури та динаміки пасивів балансу ТОВ «Вхххххххххх» показав, що:

- у 2021 році сума власного капіталу збільшилась на 9 млн. 474,9 тис. грн., або на 41,1%, а вартість позикового капіталу зменшилась на 4 млн. 598,8 тис. грн., або на 50,2%.

- у структурі пасивів за характером формування пасивів протягом 2019 – 2021 рр. переважає частка власного капіталу та становить 71,6%, 72,1%, 87,7%.

- сума зареєстрованого капіталу підприємства не змінилась протягом 2019 – 2021 рр., тоді як вартість додаткового збільшилась у 2021 році порівняно з 2019 роком на 9 млн. 474,9 тис. грн., або на 41,1%.

- у структурі пасивів за тривалістю використання переважає частка постійного капіталу, на кінець 2021 року склала 87,7%, при цьому його сума збільшилась у 2021 році порівняно з 2019 роком на 8 млн 657,6 тис. грн, або 36,3%, сума змінного капіталу зменшилась на 45,3%;

- сума зобов'язань та забезпечень ТОВ «Вхххххххххх» зменшилась на 4 млн. 598 грн. або на 50,1% за рахунок суми найбільш термінових зобов'язань, що знизилась на 3 млн. 782 тис. грн., або на 46,2%.

Критеріями оцінки фінансового стану підприємства у короткостроковій перспективі є його ліквідність та платоспроможність. Аналіз ліквідності ТОВ «Вхххххххххх» за три останні роки за даними ф. №1 «Баланс», проаналізувавши

активи за рівнем ліквідності (табл. 3.9), пасивів за терміном оплати (табл. 3.10) та ліквідність балансу (табл. 3.11).

Таблиця 3.9

**Динаміка та структура активів для визначення ліквідності
ТОВ «Вхххххххх» за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види активів за рівнем ліквідності	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. до 2019 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, п.п.	у %
1. Високо-ліквідні активи	663	2,1	-	-	-	-	-663	-2,1	-100
2. Середньо-ліквідні активи	4004	12,4	7434	21,9	4021	10,8	+17	-1,6	+0,4
3. Низько-ліквідні активи	7033	21,8	9688	28,4	12900	34,8	+5866	+13,0	+83,4
4. Важко-ліквідні, або активи, що важко реалізуються	20531	63,7	16942	49,7	20187	54,4	-344	-9,3	-1,7
Разом	32232	100,0	34064	100,0	37108	100	+4876	X	+15,1

Аналіз активів за рівнем ліквідності ТОВ «Вхххххххх» показав, що їх вартість збільшилась у 2021 р. порівняно з 2019 р. на 4 млн. 876 тис. грн., або на 15,1%. У розрізі активів відмічено зниження вартості високоліквідних активів на 663 тис. грн. або на 100% та важко-ліквідних активів – 344 тис. грн., або на 1,7%. Зростання відмічено по вартості середньо-ліквідних активів на 17 тис. грн., або на 0,4%. Зростання також відмічено по вартості низько-ліквідних на 5 млн. 866 тис. грн., або на 83,4%.

У структурі активів підприємства за 2019-2021 рр. переважала частка важко-ліквідних активів – 63,7%, 49,7% та 54,4%.

Аналіз пасивів за терміном оплати ТОВ «Вхххххххх» показав, їх сума у 2021 р. порівняно з 2019 р. збільшилась на 4 млн. 876 тис. грн., або на 15,1%, за рахунок вартості найбільш строкових зобов'язань, які знизились на 3 млн. 782 тис. грн., або на 46,2%. Зниження також відмічено по вартості довгострокових

зобов'язань на 817 тис. грн., або на 100%. Збільшення відмічено по вартості постійних пасивів, що збільшилися 9 млн. 475 тис. грн., або на 41,1%.

Таблиця 3.10

**Динаміка та структура пасивів за терміновістю
ТОВ «Вхххххххх» за 2019 - 2021 рр. (станом на кінець року)**

Види пасивів за терміном оплати	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Відхилення 2021 р. до 2019 р. (+, -)		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у %
1. Найбільш строкові зобов'язання	8190	25,4	6711	19,7	4409	11,9	-3782	-13,5	-46,2
2. Короткострокові зобов'язання	162	0,5	2662	7,8	162	0,4	-	-0,1	X
3. Довгострокові зобов'язання	817	2,5	121	0,4	-	-	-817	-2,5	-100
3. Постійні пасиви	23063	71,6	24570	72,1	32538	87,7	+9475	+16,1	+41,1
Разом	32232	100,0	34064	100,0	37108	100,0	+4876	X	+15,1

У структурі пасивів ТОВ «Вхххххххх» протягом 2019-2021 рр. переважає частка постійних пасивів – 71,6%, 72,1% та 87,7%.

Баланс підприємства, на думку багатьох вчених, вважається абсолютно ліквідним, якщо: $A1 \geq П1$, $A2 \geq П2$, $A3 \geq П3$, $A4 \leq П4$, тобто актив відповідної ліквідності повинен покривати пасив відповідної терміновості.

Оцінка ліквідності ТОВ «Вхххххххх» представлено у табл. 3.11.

Таблиця 3.11

**Оцінка ліквідності балансу ТОВ «Вхххххххх»
за 2019 - 2021 рр., тис. грн**

Умовні позначення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки		
		2019	2020	2021
A1-П1	Високоліквідних активів	-7527	-6711	-4409
A2-П2	Середньоліквідних активів	+3843	+4773	+3860
A3-П3	Низьколіквідних активів	+6216	+9567	+12900
	Разом	+2532	+7628	+12351

Отже, аналіз ліквідності балансу показав, що протягом досліджуваних

років баланс ТОВ «Вххххххххя» має ознаки ліквідного, що пояснюється надлишком платіжних засобів.

3.3. Оцінювання оборотності та ефективності використання активів і пасивів

Ефективність є економічною категорією. Вона відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх ресурсами.

Ефективність використання майна підприємства характеризується часткою інтенсивних (ресурсовіддача) і екстенсивних (збільшенням розміру майна) чинників у збільшенні виручки від реалізації продукції. За допомогою способу ланцюгових підстановок та табл. 3.13 визначимо вплив середньорічної вартості майна та ресурсовіддачі на зміну чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «Вххххххххя».

Таблиця 3.13

Вихідна інформація для факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ТОВ «Вххххххххя» за 2019, 2021 рр.

Показник	Умовні позначення	Роки		Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне
Середньорічна вартість майна, тис. грн	М	30012,1	35586,1	+5574	+18,6
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	ЧД	17173,2	33399,9	+16226,7	+94,5
Ресурсовіддача,	РВ	0,57	0,94	+0,37	+64,0

Модель факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «Вххххххххя»:

$$\text{ЧД} = \text{М} \times \text{РВ}. \quad (3.1)$$

За даними табл. 3.13 проводиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \text{М}_1 \times \text{РВ}_0 \quad (3.2)$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 35586,1 \times 0,57 = 20\,284,08.$$

Загальна зміна (+;-) чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «Вхххххххххх», тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0 \quad (3.3)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 33399,9 - 17173,2 = +16226,7.$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Середньорічної вартості майна:

$$\Delta \text{ЧД}_\text{м} = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0 \quad (3.4)$$

$$\Delta \text{ЧД}_\text{м} = 20284,08 - 17173,2 = +3\,110,88.$$

2. Ресурсовіддачі:

$$\Delta \text{ЧД}_\text{рв} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}} \quad (3.5)$$

$$\Delta \text{ЧД}_\text{рв} = 33399,9 - 20284,08 = +13\,115,82$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧД}_\text{м} + \Delta \text{ЧД}_\text{рв} \quad (3.6)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 3110,88 + 13\,115,82 = +16226,7.$$

Факторний аналіз чистого доходу ТОВ «Вхххххххххх» показав, що за рахунок збільшення середньорічної вартості майна підприємства у 2021 році порівняно з 2019 роком на 5 млн. 574 тис. грн., або на 18,6%, чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг) збільшився на 3 млн. 110,88 тис. грн.; за рахунок підвищення ресурсовіддачі на 0,37 грн., або на 64 %, чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг) збільшився на 13 млн 115,82 тис. грн. Перевірка підтвердила правильність розрахунку.

За даними табл. 3.14 проведемо аналіз оборотності оборотних активів ТОВ «Вхххххххххх» за 2019 – 2021 рр.

Коефіцієнт обертання оборотних коштів збільшився з 1,565 у 2019 році до 1,962 у 2021 році, тобто на 0,397 пункти, а тривалість одного обороту оборотних активів зменшилась на 47 днів або на 20,2%.

Вказані зміни показників свідчать про прискорення оборотності, що пояснюється збільшенням чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг (на 94,5 %) порівняно з зростанням середньорічної вартості

оборотних активів (на 55,2 %)

Таблиця 3.14

Оборотність оборотних активів ТОВ «Вхххххххх» за 2019 – 2021 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	абсолютне	відносне, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг, тис. грн	17173,2	16968,2	33399,9	+16226,7	+94,5
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	10970,15	14411,35	17021,35	+6051,2	+55,2
Коефіцієнт обертання оборотних коштів	1,565	1,177	1,962	+0,397	x
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	230	306	183	-47	-20,2

Модель факторного аналізу чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «Вхххххххх»:

$$\text{ЧД} = \text{ОА} \times \text{Коб.} \quad (3.7)$$

За даними табл. 3.14 проводиться розрахунок умовного значення результативного показника, тис. грн:

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = \text{ОА}_1 \times \text{Коб}_0. \quad (3.8)$$

$$\text{ЧД}_{\text{ум}} = 17021,35 \times 1,565 = 26\ 638,41.$$

Загальна зміна (+;-) чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн:

$$\Delta \text{ЧД} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_0 \quad (3.9)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 33399,9 - 17173,2 = +16226,7,$$

у тому числі за рахунок факторів:

1. Середньорічної вартості оборотних активів:

$$\Delta \text{ЧДоа} = \text{ЧД}_{\text{ум}} - \text{ЧД}_0. \quad (3.10)$$

$$\Delta \text{ЧДоа} = 26\ 638,41 - 17173,2 = +9\ 465,21.$$

2. Коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta \text{ЧДко} = \text{ЧД}_1 - \text{ЧД}_{\text{ум}}. \quad (3.11)$$

$$\Delta \text{ЧДко} = 33399,9 - 26\ 638,41 = +6\ 761,49.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{ЧД} = \Delta \text{ЧД}_m + \Delta \text{ЧД}_{рв} . \quad (3.12)$$

$$\Delta \text{ЧД} = 9465,21 + 6\,761,49 = +16\,226,7.$$

Факторний аналіз чистого доходу ТОВ «Вххххххххя» показав, що за рахунок зростання середньорічної вартості оборотних активів підприємства у 2021 році порівняно з 2019 роком на 6 млн 51,2 тис. грн. або на 55,2 %, сума чистого доходу (виручки) від реалізації продукції збільшилася на 9 млн 465,21 тис. грн.; за рахунок збільшення коефіцієнта обертання оборотних активів на - 0,397 пункти, сума чистого доходу (виручки) від реалізації продукції збільшилася на 6 млн. 761,5 тис. грн. Перевірка підтвердила правильність розрахунку.

Модель факторного аналізу показника загальної рентабельності капіталу ТОВ «Вххххххххя»:

$$PK = \frac{\Phi P}{K} \times 100 = \frac{\Phi P \times \text{ЧД}}{K \times \text{ЧД}} \times 100 = \frac{\Phi P}{\text{ЧД}} \times 100 \times \frac{\text{ЧД}}{K} = PP \times KOK \quad (3.13)$$

Отже, на зміну загальної рентабельності капіталу ТОВ «Вххххххххя» впливають два фактори: рентабельність продажу та коефіцієнт окупності (обертання) капіталу.

Розрахунок впливу факторів на зміну результативного показника проведемо за допомогою способів ланцюгових підстановок з використанням вихідних даних ТОВ «Вххххххххя» (табл. 3.15).

За даними табл. 3.15 проводиться розрахунок умовного показника загальної рентабельності капіталу ТОВ «Вххххххххя», %:

$$PK_{ум} = PP_1 \times KOK_0 \quad (3.14)$$

$$PK_{ум} = 23,9 \times 0,572 = 13,671$$

Загальна зміна (+;-) загальної рентабельності капіталу ТОВ «Вххххххххя», пунктів:

$$\Delta PK = PK_1 - PK_0 \quad (3.15)$$

$$\Delta PK = 22,4 - 23,9 = -1,5$$

Таблиця 3.15

Вихідні дані для факторного аналізу загальної рентабельності сукупного капіталу ТОВ «Вхххххххх» за 2019, 2021 рр.

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне, %
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, тис. грн	ФР	7179,8	7967,8	+788	+11,0
Чистий дохід (виручка) від реалізації послуг, тис. грн	ЧД	17173,3	33399,9	+16226,6	+94,5
Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	К	30012,1	35586,1	+5574	+18,6
Загальна рентабельність капіталу, %	РК	23,9	22,4	-1,5	x
Рентабельність реалізації, %	РР	41,8	23,9	-17,9	x
Коефіцієнт окупності капіталу	КОК	0,572	0,939	+0,367	x

у тому числі за рахунок факторів:

- рентабельності продажу:

$$\Delta PK_{PP} = PK_{ум} - PK_0 \quad (3.16)$$

$$\Delta PK_{PP} = 13,671 - 23,9 = -10,229,$$

- коефіцієнта окупності (обертання) капіталу :

$$\Delta PK_{КОК} = PK_1 - PK_{ум} \quad (3.17)$$

$$\Delta PK_{КОК} = 22,4 - 13,671 = 8,729.$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta PK = \Delta PK_{PP} + \Delta PK_{КОК} \quad (3.18)$$

$$\Delta PK = -10,229 + 8,729 = -1,5.$$

Отже, зменшення загальної рентабельності сукупного капіталу ТОВ «Вхххххххх» із 23,9% у 2019 році до 22,4% у 2021 році, тобто на 1,5 пункти, пояснюється впливом наступних чинників:

- за рахунок зниження рентабельності реалізації на 17,9 пункти, загальна рентабельність сукупного капіталу зменшилася на 10,229 пункти;
- внаслідок збільшення коефіцієнта окупності (обертання) капіталу на 0,367 пункти, загальна рентабельність сукупного капіталу збільшилась на 8,729 пункти.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив

факторів на зміну показника загальної рентабельності (збитковості) власного капіталу ТОВ «Вхххххххх».

Модель факторного аналізу загальної рентабельності (збитковості) власного капіталу:

$$\begin{aligned} \frac{\Phi P}{BK} \times 100 &= \frac{\Phi P}{K} \times 100 \times \frac{K}{BK} = \frac{\Phi P}{\text{ЧД}} \times 100 \times \frac{\text{ЧД}}{K} \times \frac{K}{BK} = \frac{\Phi P}{\text{ЧД}} \times 100 \times \frac{\text{ЧД}}{OA} \times \frac{OA}{K} \times \frac{K}{BK} \\ \text{РВК} &= \frac{\Phi P}{\text{ЧД}} \times 100 \times \frac{\text{ЧД}}{OA} \times \frac{ПЗ}{K} \times \frac{OA}{K} \times \frac{K}{BK} = \text{РКхКФЗ} = \text{РРхКОКхКФЗ} = \text{РРчКОАхЧ}^{OA} \text{хККФ} = \\ &= \text{РРхКОАХКЗЛХЧ}^3 \text{хКФЗ} \end{aligned}$$

, (3.19)

Отже, на зміну показника загальної рентабельності власного капіталу (РВК) ТОВ «Вхххххххх» впливають такі фактори: рентабельність реалізації; коефіцієнт обертання оборотних активів; коефіцієнт загальної ліквідності; частка поточних зобов'язань та забезпечень у капіталі; коефіцієнт фінансової залежності. Розрахунок впливу факторів на зміну результативного показника проведемо за допомогою способу ланцюгових підстановок – табл. 3.16.

Таблиця 3.16

Вихідна інформація для факторного аналізу прибутку (збитку) від господарської діяльності ТОВ «Вхххххххх»

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне, %
А	Б	1	2	3	4
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, тис. грн	ФР	7179,8	7967,8	+788	+11,0
Чистий дохід від реалізації послуг, тис. грн	ЧД	17173,3	33399,9	+16226,6	+94,5
Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	К	30012,1	35586,1	+5574	+18,6
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	БК	19452,2	28554,3	+9102,1	+46,8
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	ОА	10970,2	17021,4	+6051,2	+55,2
Середньорічна вартість поточних зобов'язань, тис. грн	ПЗ	19452,2	6971,4	-12480,8	-64,2
Загальна рентабельність власного капіталу, %	РВК	36,9	27,9	-9,0	х
Рентабельність реалізації, %	РР	41,8	23,9	-17,9	х

Продовж. табл. 3.16

А	Б	1	2	3	4
Коефіцієнт оборотних активів обертання	КОА	1,565	1,962	+0,397	х
Коефіцієнт загальної ліквідності	КЗЛ	0,564	2,442	+1,878	х
Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень у капіталі	Ч ^З	0,648	0,196	-0,452	х
Коефіцієнт фінансової залежності	КФЗ	1,543	1,246	-0,297	х

За даними табл. 3.16 розрахуємо умовні показники загальної рентабельності власного капіталу ТОВ «Вхххххххххх», %:

$$РВК_{ум1} = РР_1 \times КОА_0 \times КЗЛ_0 \times Ч^3_0 \times КФЗ_0 \quad (3.20)$$

$$РВК_{ум1} = 23,9 \times 1,565 \times 0,564 \times 0,648 \times 1,543 = 21,093.$$

$$РВК_{ум2} = РР_1 \times КОА_1 \times КЗЛ_0 \times Ч^3_0 \times КФЗ_0 \quad (3.21)$$

$$РВК_{ум2} = 23,9 \times 1,962 \times 0,564 \times 0,648 \times 1,543 = 26,443.$$

$$РВК_{ум3} = РР_1 \times КОА_1 \times КЗЛ_1 \times Ч^3_0 \times КФЗ_0 \quad (3.22)$$

$$РВК_{ум3} = 23,9 \times 1,962 \times 2,442 \times 0,648 \times 1,543 = 114,494$$

$$РВК_{ум4} = РР_1 \times КОА_1 \times КЗЛ_1 \times Ч^3_1 \times КФЗ_0 \quad (3.23)$$

$$РВК_{ум4} = 23,9 \times 1,962 \times 2,442 \times 0,196 \times 1,543 = 34,631.$$

Загальна зміна (+;-) рентабельності (збитковості) власного капіталу, %:

$$\Delta РВК = РВК_1 - РВК_0 \quad (3.24)$$

$$\Delta РВК = 27,9 - 36,9 = -9$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) рентабельності реалізації:

$$\Delta РВК_{pp} = РВК_{ум1} - РВК_0 \quad (3.25)$$

$$\Delta РВК_{pp} = 21,093 - 36,9 = -15,807$$

2) коефіцієнта обертання оборотних активів:

$$\Delta РВК_{koa} = РВК_{ум2} - РВК_{ум1} \quad (3.26)$$

$$\Delta РВК_{koa} = 26,443 - 21,093 = 5,350$$

3) коефіцієнта загальної ліквідності:

$$\Delta РВК_{кзл} = РВК_{ум3} - РВК_{ум2} \quad (3.27)$$

$$\Delta РВК_{кзл} = 114,494 - 26,443 = 88,051$$

4) коефіцієнта поточних зобов'язань та забезпечень у капіталі:

$$\Delta \text{РВК}_{\text{ч}^3} = \text{РВК}_{\text{ум}4} - \text{РВК}_{\text{ум}3} \quad (3.28)$$

$$\Delta \text{РВК}_{\text{ч}^3} = 34,631 - 114,494 = -79,863$$

5) коефіцієнта фінансової залежності:

$$\Delta \text{РВК}_{\text{кфз}} = \text{РВК}_1 - \text{РВК}_{\text{ум}4} \quad (3.29)$$

$$\Delta \text{РВК}_{\text{кфз}} = 27,9 - 34,631 = -6,731$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta \text{РВК} = \Delta \text{РВК}_{\text{рр}} + \Delta \text{РВК}_{\text{коа}} + \Delta \text{РВК}_{\text{кзл}} + \Delta \text{РВК}_{\text{ч}^3} + \Delta \text{РВК}_{\text{кфз}} \quad (3.30)$$

$$\Delta \text{РВК} = -15,807 + 5,350 + 88,051 - 79,863 - 6,731 = -9$$

Отже, зменшення рентабельності власного капіталу ТОВ «Вхххххххххх» з 36,9% у 2019 році до 27,9% у 2021 році, тобто на 9 пункти пояснюється впливом наступних чинників:

- за рахунок зниження рентабельності реалізації на 17,9 пункти, рентабельність власного капіталу зменшилася 15,807 пункти;
- за рахунок підвищення коефіцієнта обертання оборотних активів на 0,397 пункти, рентабельність власного капіталу збільшилась на 5,350 пункти;
- за рахунок збільшення коефіцієнта загальної ліквідності на 1,878 пункти, рентабельність власного капіталу зросла на 88,051 пункти;
- за рахунок зниження частки поточних зобов'язань та забезпечень у капіталі на 0,452 пункти, рентабельність власного капіталу знизилася на 79,863 пункти;
- за рахунок зниження коефіцієнта фінансової залежності на 0,297 пункти, рентабельність власного капіталу зменшилась на 6,731 пункти;
- перевірка підтвердила правильність розрахунків.

Важливими показниками ефективності використання основних засобів і запасів є їх вплив на фінансовий стан підприємства.

Модель факторного аналізу загальної рентабельності (збитковості) основних засобів і запасів ТОВ «Вхххххххххх»:

$$\text{РОЗЗ} = \frac{\text{ФР}}{\text{ОЗ} + \text{З}} \times 100 = \frac{\text{ФР} : \text{ЧД}}{\text{ОЗ} : \text{ЧД} + \text{З} : \text{ЧД}} \times 100 = \frac{\text{РР}}{\text{КФ} + \text{КЗ}}, \quad (3.31)$$

Розрахунок впливу факторів на зміну результативного показника проводиться за допомогою способу ланцюгових підстановок ТОВ «Вхххххххххх» у з використанням інформації табл. 3.17.

Таблиця 3.17

**Вихідна інформація для факторного аналізу загальної рентабельності
(збитковості) основних засобів і запасів ТОВ «Вхххххххххх»**

Показники	Умовні позначення	Роки		Відхилення (+;-) 2021 р. до 2019 р.	
		2019	2021	абсолютне	відносне, %
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток, тис. грн	ФР	7179,8	7967,8	+788	+11,0
Чистий дохід від реалізації послуг, тис. грн	ЧД	17173,3	33399,9	+16226,6	+94,5
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	ОЗ	18941,5	18549,8	-391,7	-2,1
Середньорічна вартість запасів, тис. грн	З	6844,7	11293,8	+4449,1	+65,0
Загальна рентабельність основних засобів і запасів, %	РОЗЗ	27,8	26,7	-1,1	x
Рентабельність реалізації, %	РР	41,8	23,9	-17,9	x
Коефіцієнт фондомісткості продукції	КФ	1,103	0,555	-0,548	x
Коефіцієнт завантаженості запасів	КЗ	0,399	0,338	-0,061	x

За даними табл. 3.17 проводиться розрахунок умовних показників загальної рентабельності виробничих фондів ТОВ «Вхххххххххх», %:

$$РОЗЗ_{ум1} = \frac{РР_1}{КФ_0} + КЗ_0 \quad . \quad (3.32)$$

$$РОЗЗ_{ум1} = \frac{23,9}{1,103} + 0,399 = +22,067$$

$$РОЗЗ_{ум2} = \frac{РР_1}{КФ_1} + КЗ_0 \quad . \quad (3.33)$$

$$РОЗЗ_{ум2} = \frac{23,9}{0,555} + 0,399 = +43,462$$

Загальна зміна (+,-) загальної рентабельності основних засобів і запасів ТОВ «Вхххххххххх», пунктів:

$$\Delta PO33 = PO33_1 - PO33_0. \quad (3.34)$$

$$\Delta PBF = 26,7 - 27,8 = -1,1$$

у тому числі за рахунок факторів:

1) рентабельності реалізації:

$$\Delta PO33_{PP} = PO33_{UM1} - PO33_0. \quad (3.35)$$

$$\Delta PO33_{PP} = 22,067 - 27,8 = -5,733$$

2) коефіцієнта фондомісткості продукції:

$$\Delta PO33_{KF} = PO33_{UM2} - PO33_{UM1}. \quad (3.36)$$

$$\Delta PO33_{KF} = 43,462 - 22,067 = +21,395$$

3) коефіцієнта завантаженості запасів:

$$\Delta PO33_{KZ} = PO33_1 - PO33_{UM2}. \quad (3.37)$$

$$\Delta PO33_{KZ} = 26,7 - 43,462 = -16,762$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta PO33 = \Delta PO33_{PP} + \Delta PO33_{KF} + \Delta PO33_{KZ}. \quad (3.38)$$

$$\Delta PBF = -5,733 + 21,395 - 16,762 = -1,1$$

Загальна рентабельність основних засобів і запасів ТОВ «Вхххххххххх» зменшилась з 27,8% у 2019 році до 26,7% у 2021 році, тобто на 1,1 пункти, а саме:

- за рахунок зниження коефіцієнта завантаженості запасів на 0,061 пункти, рентабельність основних засобів і запасів зменшилась на 16,762 пункти;

- за рахунок зниження рентабельності реалізації на 17,9 пункти, загальна рентабельність основних засобів і запасів знизилась на 5,733 пункти;

- за рахунок зниження коефіцієнта фондомісткості продукції на 0,548 пункти, рентабельність основних засобів і запасів зросла на 21,395 пункти.

Результати проведеного факторного аналізу показників можуть бути рекомендовані для обґрунтування управлінських рішень в частині підвищення ефективності використання основних засобів і запасів ТОВ «Вхххххххххх».

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. Дослідження історичних етапів розвитку бухгалтерського балансу дозволило визначити ключові моменти його становлення: розвиток товарно-грошових і кредитних відносин; застосування подвійного запису в обліковій практиці; виокремлення підприємств як самостійних суб'єктів господарювання. Огляд основних історичних аспектів бухгалтерського балансу дозволив виокремити п'ять основних етапів його розвитку - починаючи з балансу як економічної категорії та, закінчуючи балансом як елементом методу бухгалтерського обліку і формою фінансової звітності.

2 В результаті дослідження було виявлено, що бухгалтерський баланс є багатоаспектним явищем. Бухгалтерський баланс як звіт про фінансовий стан підприємства, має багато різновидів, що можна узагальнити за допомогою класифікації. Найважливішою класифікаційною ознакою є класифікація бухгалтерського балансу залежно від запитів користувачів інформації на: бухгалтерський баланс для зовнішніх користувачів та бухгалтерський баланс для внутрішніх користувачів.

3. Баланс — це фіксування на певну дату активів і пасивів, які складаються з окремих статей, а також рівність активів і пасивів у грошовій оцінці. Баланс як одна із центральних економічних категорій використовується в економічному житті з давніх часів. У сучасній Україні зміни в структурі Балансу здійснювалися декілька разів. Останні зміни відбулись у 2013 році, в результаті прийняття НП(С)БО 1 фінансова звітність зазнала деяких трансформаційних змін, пов'язаних з переходом України на МСФЗ.

4. В процесі дослідження нормативно-правового та інструктивного регулювання бухгалтерського балансу було виділено 5-рівневу структуру нормативної бази щодо регулювання методики формування та складання бухгалтерського балансу, що дозволяє зробити висновок про значимість та впливовість кожного правового акту та виділити його сферу використання, а також показує їх взаємозалежність та взаємоузгодженість. 2. Загалом балансові теорії, обґрунтовуючи в різний спосіб метод подвійного запису, суттєво

вплинули на теорію обліку загалом. Константою в різних теоріях було те, що ці зміни не можуть порушити балансового рівняння між активом і пасивом. Значення балансу полягає в тому, що він є інформаційною базою фінансового аналізу, основною метою якого є вчасне виявлення й усунення недоліків у фінансовій діяльності та знаходження резервів для поліпшення фінансового стану і платоспроможності підприємства.

3. Визначено, що основним елементом фінансової звітності є стаття. Вона відповідає критеріям, встановленим НП(С)БО 1 і є неподільним показником, що характеризує окремий вид активів (активна стаття) або вид капіталу чи зобов'язань (пасивна стаття). Критеріями відповідності є: існування ймовірності отримання пов'язаних з нею в майбутньому економічних вигод; оцінка статті може бути достовірно визначена.

4. Якісними характеристиками інформації, що формується під впливом управлінського середовища є: повнота, відкритість, неупередженість, прозорість, підзвітність, регламентація. Проте, якісними характеристиками інформації, що формується під впливом облікового середовища, є: точність, обґрунтованість, придатність, надійність, однорідність, адекватність, взаємоузгодженість, передбачуваність.

5. Встановлено, що бухгалтерський облік у ТОВ «Вхххххххххх» ведеться головним бухгалтером у відповідності до чинного законодавства та Наказу про облікову політику.

5. Процес складання балансу умовно поділяється на 3 етапи: 1. Складається попередній не скоригований баланс (основні коригування проводять на рахунках доходів і витрат майбутніх періодів, отриманих і виданих авансів, у частині «оцінених об'єктів») 2. Формування скоригованого балансу після проведених коригувань, що є основою для формування Звіту про фінансові результати. 3. Складання заключного балансу. Після відображення фінансових результатів на рахунку 44 та розподілу прибутку складають заключний баланс, дані якого переносять до форми 1.

6. Баланс ТОВ «Вхххххххххх» традиційно представляється у вигляді двох –

актив, який включає інформацію про залишки нематеріальних активів, незавершеного будівництва, основних засобів, довгострокових біологічних активів, запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів та пасив – залишки про власний капітал підприємства та довгострокові та поточні зобов'язання.

9. Для формування та подання електронної звітності до державних органів у ТОВ «Вхххххххххх» використовується програма «М.Е.Дос».

5. Проведено діагностику фінансового-економічної діяльності ТОВ «Вхххххххххх» за 2019-2021 рр. Станом на 2021 рік є прибутковим та рентабельним, незалежним від зовнішніх кредиторів, ліквідним та платоспроможним.

10. Аналіз майнового стану ТОВ «Вхххххххххх» показав:

- у структурі активів за характером участі у господарському процесі та швидкості обороту у 2019-2021 рр. переважала частка необоротних; за формою функціонування переважає частка матеріальних, на кінець 2021 р. вона склала 89,1%, за чутливістю до інфляційних процесів вартість монетарних активів зросла на 24,7%, немонетарних зросла на 20%.

- у 2021 році сума власного капіталу збільшилась на 41,1%, у структурі пасивів переважає частка власного капіталу та становить 71,6%, 72,1%, 87,7%. Позитивною динамікою є зменшення суми зобов'язань на 50,2%; за рівнем відповідальності у складі власного капіталу переважає частка нерозподіленого прибутку;

- аналіз ліквідності балансу показав, що протягом досліджуваних років баланс ТОВ «Вхххххххххх» має ознаки ліквідного, що пояснюється надлишком платіжних засобів;

- чистий дохід від реалізації продукції збільшився у 2021 році порівняно з 2019 роком за рахунок збільшення середньорічної вартості майна та підвищення ресурсовіддачі;

- факторний аналіз показав тенденцію до зменшення загальної рентабельності сукупного капіталу на 1,5 пункти та рентабельності власного

капіталу на 9 пунктів.

Для покращення організації роботи щодо складання фінансової звітності, можна зробити наступні пропозиції:

1. З метою забезпечення підтвердження впевненості у тому, що на підприємстві дотримуються необхідних принципів ведення бухобліку і складання фінзвітності необхідно проводити внутрішньогосподарський контроль, визначити джерела інформації, методичні прийоми отримання, узагальнення та реалізації результатів.

2. Результати проведеного факторного аналізу показників можуть бути рекомендовані для обґрунтування управлінських рішень в частині підвищення ефективності використання основних засобів і запасів досліджуваного підприємства - ТОВ «Вхххххххх».

3. Здійснювати розрахунок ефекту фінансового важеля при оцінці ефективності залучення кредитних ресурсів, що дозволить оцінити ефективність залучення позик та визначити найбільш оптимальну структуру капіталу підприємства в порівнянні із структурою «без леверіджа», тобто за наявності тільки власних засобів.

4. Введення в штат фінансового аналітика для створення фінансово-аналітичного блоку ТОВ «Вхххххххх», що дозволить посилити можливості аналізу, визначити відповідальну особу для його здійснення.